

Toiminnalliset työvälineet tukemassa lastensuojelutyötä

Niina Kukkonen

Opinnäytetyö

Helmikuu 2018

Sosiaali-, Terveys- ja Liikunta-alan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK), sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Kukkonen, Niina	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Helmikuu 2018
	Sivumäärä 66	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Toiminnalliset työvälineet tukemassa lastensuojelutyötä		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Raija, Lundahl; Tiina, Lautamo		
Toimeksiantaja(t) Pesäpuu ry		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä tutkittiin Pesäpuu ry:n toiminnallisten työvälineiden käyttöä ja käyttötarkoituksia 0–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kanssa Keski-Suomen alueen lastensuojelupalveluissa. Toiminnallisten työvälineiden avulla lasta ja nuorta voidaan osallistaa ja kuulla tälle sopivilla tavoilla työskentelyprosessissa.</p> <p>Tutkimuksen toteutustapana oli kyselytutkimus verkkokyselyn muodossa. Kyselylomake laadittiin yhdessä Pesäpuu ry:n henkilöstön kanssa ja myös vastaajaryhmä määriteltiin yhteistyössä. Kysely lähetettiin 26 lastensuojelupalveluun, mutta tutkimuksen vastaajamäärä jäi seitsemään vastaajaan.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan sijaishuollon ainakin sijaishuollon palveluiden piirissä käytetään Pesäpuu ry:n työvälineitä, joista suosituimmiksi nousivat kortit sekä lomakkeet ja tehtävät. Työntekijät käyttävät työvälineitä erityisesti vuorovaikutuksen tukemiseen ja osallisuuden tunteen lisäämiseen. Työskentely kuitenkin vaatii työntekijän kykyä olla tilanteessa vuorovaikutuksessa lapsen tai nuoren kanssa sekä välineiden tuntemusta.</p> <p>Pesäpuu ry:tä kiinnostivat erityisesti työvälineiden käyttökokemukset ja kehitysideat, joita tutkimuksessa selvitettiin. Työvälineet saivat pääsääntöisesti positiivista palautetta, mutta vastaajat olivat myös kokeneet huonoja ominaisuuksia työvälineissä. Suurin osa ei osannut nimetä negatiivista ominaisuutta, mutta osa koki hintasuhteen liian korkeana. Vain osa vastaajista kaipasi uusia työvälineitä työn tueksi ja tällöinkin uusia välineitä toivottiin nuorten aikuisten ja aikuisten kanssa toimimiseen.</p> <p>Toiminnalliset työvälineet toimivat tukena työskentelyssä, mutta ihmisten välisessä kontaktissa molempien osapuolien panos työskentelyyn on merkittävämpi.</p>		
Avainsanat (asiasanat)		
Toiminnalliset työvälineet, menetelmät, Pesäpuu ry, lastensuojelu		
Muut tiedot		

Author(s) Kukkonen, Niina	Type of publication Bachelor's thesis	Date February 2018
	Number of pages 66	Language of publication: Finnish
		Permission for web publication: x
Title of publication Functional tools for supporting child protection work		
Degree programme Degree Programme in Social Services		
Supervisor(s) Lundahl, Raija; Lautamo, Tiina		
Assigned by Pesäpuu ry		
<p>Description</p> <p>The thesis studied Pesäpuu ry's functional child protection tools. The study focused on the motives and usage of the tools in child protection services in Central Finland when working with 0-17-year old children and adolescents. These tools help the children's and adolescents' participation as well as being heard during the working process.</p> <p>The study was carried out as an online survey, and the questions were formed with the staff of Pesäpuu. Moreover, the target group was selected in collaboration. The survey was sent to 26 child protection services, but the number of the responses was only seven.</p> <p>According to the results, especially foster care services used Pesäpuu ry's tools. Particularly, they used the cards as well as the forms and task tools. These tools were used to support interaction skills and to increase the feeling of participation. However, the respondents felt that the professionals had to be familiar with the tools and have interaction skills to work with children and adolescents.</p> <p>Pesäpuu ry was particularly interested in user experiences and development ideas related to the tools. The tools received mainly positive feedback, but also some negative aspects were mentioned. The majority of the respondents were unable to name any negative aspects, but some of them found the price too high. Only a few of the respondents felt that they would benefit from new tools when working with young adults and adults.</p> <p>The tools in child protection may support the work with children, but what really matters the most is an equal interaction between both parties.</p>		
Keywords (subjects) Child protection tools, Methods, Pesäpuu ry, Child Protection		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Lastensuojelu ja toiminnalliset työvälineet	6
2	Lastensuojelu	6
2.1	Lastensuojelupalveluiden järjestämisvastuu	6
2.2	Palvelumuodot ja tukitoimet.....	9
3	Toiminnallisten työvälineiden merkitys lastensuojelutyössä	11
3.1	Työvälineet osana käytännön työtä	13
3.2	Mitä työvälineillä voidaan tehdä?	14
3.2.1	Tunteiden työstäminen ja sanoittaminen.....	14
3.2.2	Osallisuuden tunteen tukeminen	16
4	Työntekijä ohjaa työskentelyn kulkua	17
4.1	Hyvät vuorovaikutustaidot vievät työskentelyä eteenpäin	17
4.2	Yhteisymmärryksen saavuttaminen.....	18
4.3	Lapsen kohtaaminen ja kuuleminen tekevät työskentelystä lapsilähtöistä	18
5	Tutkimusasetelma.....	20
6	Tutkimuksen toteuttaminen	21
6.1	Kohderyhmä	21
6.2	Tutkimusmenetelmä	21
6.3	Kyselyn laatiminen	22
6.4	Aineiston analysointi	23
7	Tutkimustulokset	23
7.1	Vastaajien taustatiedot	24
7.2	Pesäpuun työvälineet lastensuojelun arjessa	25
7.3	Työvälineiden käyttömäärät ja kohderyhmä	26
7.4	Työskentelyn tavoitteet, tarkoitukset ja aikuisen rooli.....	29
7.5	Työvälineiden arviointi ja kehittäminen	32
8	Pohdinta	35
8.1	Kyselyn esitiedot ja vastaajamäärä	35
8.2	Työvälineiden käyttö ikäryhmittäin	37
8.3	Onnistuneen työskentelykokemuksen vaatimukset	40
8.4	Työvälineiden kehittäminen.....	42
8.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	45
9	Tutkimusprosessin pohdinta.....	46

Lähteet	48
Liitteet	54
Liite 1 Kyselytutkimus	54
Liite 2 Litteroitu kyselytutkimuksen pohja.....	60

Taulukot

Taulukko 1 Vastaajien ilmoittamat työpaikat	25
---	----

Kuviot

Kuvio 1 Vastaajien käyttämät työvälineet	26
Kuvio 2 Työvälineiden käyttö ikäryhmittäin	27
Kuvio 3 Välineiden käyttöön vaikuttavat tekijät.....	28
Kuvio 4 Välineiden käyttämättömyyteen vaikuttavat tekijät	29
Kuvio 5 Työvälineiden tarkoitus työskentelyssä	30
Kuvio 6 Työntekijältä vaadittavat ominaisuudet	31
Kuvio 7 Pesäpuun työvälineiden hyvät ominaisuudet.....	33
Kuvio 8 Pesäpuun työvälineissä kehitettävät ominaisuudet	34

1 Lastensuojelu ja toiminnalliset työvälineet

Lastensuojelussa työskennellään tiiviisti lasten ja nuorten sekä heidän haasteidensa parissa. Kaikki lapset ja nuoret sekä heidän haasteensa ovat yksilöllisiä, minkä vuoksi työskentelyn tueksi tarvitaan erilaisia työvälineitä ja menetelmiä. Pesäpuu ry on yksi toiminnallisten työvälineiden tuottajista ja myyjistä Suomessa, ja heidän työvälineidensä tavoitteena on tukea lasten ja nuorten kuulluksi tulemistä sekä osallisuutta työskentelyssä (Lupaus Lapselle® 2010).

Tässä opinnäytetyössä on tutkittu Pesäpuu ry:n toiminnallisten työvälineiden käyttöä lastensuojelupalveluissa Keski-Suomen alueella 0–17-vuotiaiden lasten ja nuorten kanssa. Tutkimuksessa on selvitetty lastensuojelun työntekijöiden käyttökokemuksia työvälineistöstä. Lastensuojelun ammattilaiset osaavat arvioida työvälineiden toimivuutta, ja kehityskohteita työskentelyn kannalta luotettavimmin, sillä heillä on kenttätöön tarjoamaa tietoa työvälineiden käytöstä.

Toiminnallisten työvälineiden arviointi ja kehittäminen ovat sekä lasten ja nuorten että lastensuojelun ammattilaisten kannalta tärkeitä asioita. On tärkeää, että lastensuojelupalveluiden piirissä pystytään vastaamaan lasten ja nuorten haasteisiin yksilöllisesti ja mahdollistaen lasten ja nuorten kuulluksi tulemisen ja osallisuuden työskentelyssä.

2 Lastensuojelu

2.1 Lastensuojelupalveluiden järjestämisvastuu

Lastensuojelulla tarkoitetaan lakisääteisiä palveluita, joiden avulla pyritään turvaamaan lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelu). Kunnat vastaavat lastensuojelun järjestämisestä ja tekevät tarvittaessa yhteistyötä eri

hallintokuntien, viranomaisten, muiden kuntien, kuntayhtymien sekä muiden palveluita järjestävien laitosten ja yhteisöjen kanssa laatuvaatimuksia vastaavien palveluiden mahdollistamiseksi (L 417/2007, 11§.)

Lastensuojelun pääsijainen tavoite on lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen edistäminen sekä lapsen edun toteuttaminen. Jotta työskentely olisi lapsen hyvinvointia edistävää, lastensuojelulaki velvoittaa lastensuojelutoimia tukemaan työskentelyssä lapsen läheisiä. Lapsen ja perheen haasteisiin on puututtava ajoissa ja niitä on pyrittävä ennaltaehkäisemään. Laki määrittelee, että ensisijaisena tukitoimena on käytettävä avohuollon tukitoimia, mikäli ne ovat riittävä tukimuoto lapsen ja perheen kannalta. Jos tilanne vaatii vahvempaa tukimuotoa, sijaishuoltoa tulee järjestää pian. Lastensuojelulaki määrittelee, että työntekijän on arvioitava lapsen etua päätöksen teossa. Toimet eivät saa haitata lapsen hyvinvointia tai osallisuutta. Tukitoimien kautta lapselle pitää pystyä takaamaan jatkuvat ihmissuhteet sekä huolenpitoa ja ymmärrystä. (L 417/2007, 4§.)

Julkinen sektori palveluntuottajana

Kunnat päättävät itse tuotetaanko lastensuojelupalvelut kunnan sisällä vai ostetaanko palvelut tarvittaessa muualta, palveluntuottajilta. Kunnilla on myös velvollisuus valvoa omalla alueellaan toimivia yksityisiä palveluntuottajia ja näiden toimintaa. (Lastensuojelu.) Kunnan tai kuntien tulee laatia yhdessä hyvinvointisuunnitelma lastensuojelupalveluiden järjestämistä ja kehittämistä varten (Lastensuojelu 2017). Suunnitelmassa selvitetään lasten sekä nuorten hyvinvoinnin tila kunnassa, lastensuojelupalveluiden sen hetkinen tarve sekä käytettävät resurssit sekä yhteistyötahot palveluiden tuottamiseksi. Hyvinvointisuunnitelma tulee sisällyttää kunnan budjettiarvioihin ja suunnitelma on tarkistettava ainakin kerran neljässä vuodessa. (L 417/2007, 12§.)

Yksityiset palveluntuottajat

Yksityiset palveluntuottajat voivat tuottaa sosiaalipalveluita yhteistyössä kunnan kanssa. Palvelut täydentävät julkisen sektorin palvelumuotoja sekä tuovat markkinoille vaihtoehtoisia palveluita, jolloin asiakkaalle jää enemmän valinnanvaraa palveluiden suhteen. Yksityiset palveluntuottajat voivatkin myydä palveluitaan kunnille, kuntayhtymille tai yksittäiselle asiakkaalle. Yksityisiä palveluntuottajia ovat yleensä yritykset, järjestöt ja säätiöt. (Yksityiset sosiaalipalvelut 2017.)

Yksityiset palveluntuottajat voivat toimia myös lastensuojelun kentällä, jolloin Valvira myöntää näille luvan tuottaa lastensuojelupalveluita. Yksityisten palveluntuottajien tulee laatia toiminnastaan omavalvontasuunnitelma. Omavalvonta on yksityisen palveluntuottajan velvollisuus vastata palvelujen asianmukaisuudesta, laillisuudesta ja laadusta. (Malviniemi 2017.) Viime kädessä yksityisten palvelujen valvomisesta vastaavat kuitenkin kunnat, aluehallintavirasto sekä sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Eri toimijoiden vastuunjako 2017).

Järjestöt lastensuojelupalveluiden tuottajana

Suomessa myös järjestöt voivat tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluita. Järjestötoiminta perustuu suurissa määrin vapaaehtoistyöntekijöihin, jotka eivät saa rahallista korvausta työstään. (Elinvoimaiset järjestöt.) Järjestöjen tärkeimpiä tehtäviä ovat kouluttaminen, tutkimustoiminta, kehittämistoiminta ja hankkeet ja palveluiden tuotanto (Järjestöjen toiminta hyvinvointialalla). Valtakunnallisesti toimivia lastensuojelujärjestöjä ovat muun muassa Ensi- ja turvakotien liitto, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Pesäpuu ry, Pelastakaa Lapset ry sekä Sos-lapsikylät (Lastensuojelujärjestöjä 2017). Seuraavassa kappaleessa käsitellään tarkemmin Pesäpuu ry:n roolia lastensuojelussa.

Pesäpuu ry on valtakunnallisesti toimiva lastensuojelujärjestö, jolla on toimistoja Jyväskylässä, Tampereella ja Helsingissä. Järjestön tehtävä on lisätä lasten ja näiden läheisten hyvinvointia lastensuojelussa. (Pesäpuu ry 2010.) Lasten hyvinvoinnin

tukeminen voi tapahtua auttamalla lasta ja tämän perhettä suoraan, sijaisperhettä, palveluntuottajien ja kunnan kautta. Hyvinvointia pyritään lisäämään myös investoimalla uuteen osaamiseen sekä kehitys- ja toimeenpanoyhteistyön kautta kunta-asiakkaiden kanssa. (Pesäpuu - Strategia 2017–2019.)

Järjestö tarjoaa erilaisia koulutuksia, arviointi-, seuranta- ja tutkimustyötä lastensuojelun ammattilaisille. Tämän lisäksi Pesäpuu tuottaa toiminnallisia työvälineitä lastensuojelutyön avuksi (Pesäpuu ry 2010.) Pesäpuu ry:n lähtökohtainen näkemys onkin, että lastensuojelussa jokainen lapsi on turvassa, osallinen sekä arvokas. Järjestö on myös laatinut arvopohjan, joka ohjaa kaikkea Pesäpuu ry:n toimintaa. Pesäpuu ry:n arvoja ovat: rohkeus, vaikuttavuus, lapsilähtöisyys, kumppanuus, elämyksellisyys sekä pysyvyys. (Pesäpuu - Strategia 2017–2019.)

2.2 Palvelumuodot ja tukitoimet

Lastensuojelun palvelujärjestelmä on suuri kokonaisuus, jonka kirjosta löytyy palveluita ennaltaehkäisevistä palveluista sijoitetun lapsen jälkihuoltoon asti. Tämä tutkimus koskee perhetyötä, ammatillisia perhekoteja sekä laitoshuoltoa Keski-Suomen alueella, joten kappaleessa käsitellään vain opinnäytetyön kannalta keskeisiä lastensuojelun tukimuotoja.

Perhetyö

Perhetyö on sosiaalipalvelu, johon lapsella ja tämän perheellä on oikeus, vaikka nämä eivät olisi lastensuojelun asiakkuuden piirissä. Tehostettu perhetyö on puolestaan lastensuojelullinen toimi, joka vaatii lastensuojeluasiakkuuden. (Perhetyö.) Perhetyön avulla tuetaan lapsen tai nuoren hyvinvointia sekä perheen voimavaroja ja keskinäisiä vuorovaikutussuhteita (L 1301/2014, 18 §).

Perhetyön järjestämisvastuu on kunnilla, ja sitä voidaankin järjestää eri tavoin. Tukea voidaan tarjota neuvolan, varhaiskasvatuksen, koulun tai perhekeskuksen avulla. Perhetyö on luonteeltaan matalan kynnyksen toimintaa ja sitä pidetään ennaltaehkäisevänä työskentelynä, jonka avulla pyritään ehkäisemään syvempien ongelmien syntymistä. (Perhetyö.)

Sijaishuolto

Lastensuojelussa sijaishuolto tarkoittaa lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuoltoa voidaan tarjota perhehoitona, laitoshoitona tai muulla lapsen ja nuoren tarpeita parhaiten palvelevalla tavalla. (Sijaishuolto.) Vuonna 2016 Jyväskylän alueella oli sijoitettu 487 lasta kodin ulkopuolelle, ja huostaanotettujen määrä oli 265 (Kuittu 2017, 3). Sijaishuollon avulla pyritään turvaamaan lapsen tasapainoisen kasvun ja kehityksen edellytykset lapsen tarpeiden mukaisesti. (Sijaishuolto). Sijaishuoltoa tuleekin järjestää viipymättä, kun se on lapsen kannalta tarpeenmukaista. Sijaishuollon työskentelyssä tulee työskennellä perheen jälleen yhdistämisen puolesta, mikäli sen katsotaan olevan sijoituksen tavoitteissa lapsen edun mukaista. (L 417/2007, 4 §.)

Sijaishuolto tulisi järjestää ensisijaisesti perhehoitona, mutta tämä tukimuoto ei aina palvele lapsen tarpeita parhaimmalla mahdollisella tavalla, jolloin lapsi tai nuori voidaan sijoittaa laitoshuoltoon. Sijaishuoltopaikan valintaan vaikuttavatkin sijoituksen syyt ja se, miten näihin syihin pystyttäisiin vastaamaan parhaalla tasolla. Myös lapsen ja nuoren etu ja läheisverkostot vaikuttavat valintaan. (Sijaishuoltopaikan valinta.)

Sijaishuoltoa voidaan järjestää laitoshuoltona. Erilaisia lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit, koulukodit, lastensuojelulaitokset, vastaanottokodit sekä nuorisokodit. Näiden laitosten ylläpidosta vastaavat valtio, kunnat sekä yksityiset yhteisöt. (Lastensuojelulaitokset.) Lastensuojelulaitoksien arki on strukturoitu kodinomaiseksi, turvalliseksi ja kuntouttavaksi. Yleisesti lastensuojelulaitoksissa lapsen asioista vastaa

pääsääntöisesti omahoitaja, joka pyrkii työskentelemään lapsen edun mukaisesti. (Lastenkoti, nuorisokoti.)

Ammatillinen perhekoti sijaishuollon järjestäjänä on perhehoidon ja laitoshuollon välimuoto. Sijaisperheistä perhekodit eroavat siinä, että ne tarjoavat tukea erityisistä haasteista kärsiville lapsille. (Ammatilliset perhekodit.) Ammatillisilla perhekodeilla ei ole oikeuksia käyttää rajoitustoimenpiteitä, kuten lastensuojelulaitoksilla, mutta kotikasvatuksen keinot ja lapsen rajaaminen arjessa ovat ammatillisten perhekotien käytäntöjä (Ammatillinen perhehoito).

Ammatillisten perhekotien ero lastensuojelulaitoksiin verrattuna on myös se, että lapsi elää osana perhettä ja sen arkea. Perhekodin vanhemmat kasvattavat ja hoitavat lasta sekä tekevät yhteistyötä lapsen tai nuoren läheisverkoston kanssa, varhaiskasvatuksen ja koulutoimen kanssa sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa. Perhekodeissa lapselle laaditaan oma kasvatussuunnitelma. (Ammatillinen perhehoito.)

3 Toiminnallisten työvälineiden merkitys lastensuojelutyössä

Toiminnalliset työvälineet ja menetelmät ovat lastensuojelutyössä käytettäviä työn apuvälineitä (Työmenetelmät ja –välineet 2017). Toiminnallisia menetelmiä ovat erilaiset taidelähtöiset menetelmät, leikit, pelit, rentoutumisharjoitukset, rooliharjoitukset ja roolien vaihtaminen, liikunnalliset menetelmät ja arkitoiminta. Perhetyön apuvälineenä toiminnallisina menetelmin voidaan käyttää erilaisia kortteja, valokuvia, janoja, kartastojen piirtämistä sekä kuvia keskustelun pohjana. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 192.)

Osa toiminnallisista työvälineistä ja menetelmistä on syntynyt valtakunnallisen tai alueellisen kehittämistyön seurauksena ja osa puolestaan ulkomaisen kehittämistyön seurauksena (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 36). Työmenetelmissä ja -välineissä on yleensä määritelty, kuinka niitä tulisi käyttää. Lisäksi niissä on avattu

työskentelyprosessia sekä periaatteita toiminnan taustalla. Asiakastilanteisiin on olemassa vaihtoehtoisia työtapoja ja käytössä olevien menetelmien sisällä voidaan käyttää useita erilaisia työvälineitä. (Työmenetelmät ja -välineet 2017.)

Toiminnallisia työvälineitä voidaan käyttää eri ikäryhmien kanssa ja työvälineiden avulla voidaan työstää erilaisia aiheita sekä lasten että näiden perheiden kanssa. Pienten lasten kanssa työskentely tapahtuu usein vanhempien kanssa. Sen sijaan 4–10-vuotiaiden kanssa voidaan työskennellä jo itsenäisemmin ja hyödyntää muun muassa kortteja, pelejä ja taulukoita. Ikäryhmän kanssa työstetään yleensä aiheita, kuten perhesuhteet, tunteet, voimavarat ja elämäntapahtumat. 7–17-vuotiaiden kanssa käytetään tavallisesti erilaisia janoja, kartoja, taulukoita ja asteikoita. Työstettävät aihepiirit ovat yleensä läheissuhteet, tunteet, oman toiminnan tarkastelu, arjen rutiinit elämäntapahtumat ja huolenaiheet. (Työvälineet ikäryhmittäin – apukysymyksiä ja esimerkkejä.)

Pesäpuu ry:n toiminnalliset työvälineet

Pesäpuu ry tuottaa toiminnallisia työvälineitä sekä menetelmiä lasten kanssa työskentelyn tueksi. Välineiden ja menetelmien tavoitteena on nuoren osallisuuden ja kuulemisen lisääminen lastensuojelussa. (Eväitä työhön ja kohtaamisiin! 2010.) Työvälineitä voidaan käyttää yksilölliseen ohjaukseen, ryhmän ohjaukseen, koulutustoimintaan, työohjaukseen sekä terapiakäyttöön. Toiminnalliset työvälineet toimivat keskustelun tukena ja niiden avulla voidaan työstää lapsen tunteita sekä kokemuksia. (Pesäpuun tuotteet 2016.)

Pesäpuun valikoimassa on useita erilaisia työvälineitä ja menetelmiä työn tueksi. Valikoimasta löytyy satu- ja työkirjoja, erilaisia kuvakortteja, pelejä, leikkivälineitä, tehtäväarkkeja, tarroja sekä DVD:itä, joiden kautta voidaan työstää asioita kohderyhmän kanssa. Työvälineissä on myös ammattilaiselle suunnattuja materiaaleja, kuten opas- ja käsikirjoja, tutkimuksia ja raportteja, joista löytyy

erilaista ammatillista tietoa työskentelyyn. Lastensuojelun ammattilaiset voivat hankkia työvälineitä verkosta tilaamalla tai Pesäpuu ry:n toimistosta Jyväskylästä.

3.1 Työvälineet osana käytännön työtä

Toiminnallisuutta pidetään erityisen hyvänä tapana työskennellä lastensuojelussa huostaanotettujen lasten ja nuorten kanssa, sillä erilaiset toiminnan elämykset sekä kokemukset luovat pohjaa kuntoutumiselle. Ongelmallisuuden avulla voidaan myös pureutua tunne-elämässä valitseviin ongelmiin paremmin. (Työmenetelmät- ja välineet.)

Toiminnalliset työvälineet toimivat apukeinona ja niiden tavoitteena onkin, että niiden avulla lapsi voi nimetä tunteitaan, tuottaa puhetta ja oppii ymmärtämään omaa toimintaa sekä itseään, kuten Väливаara (2008, 78) toteaa. Työvälineiden ja menetelmien avulla selkeytetään asiakastilannetta, ja menetelmien on tarkoitus toimia keskustelun tukena. Työvälineet ja menetelmät valitaankin aina työskentelyn tavoitteen ja asiakkaan tarpeen mukaan. (Kaikko & Friis 2013, 112.) Toiminnalliset työvälineet ja menetelmät ovat työntekijän apuväline, jonka avulla pyritään pääsemään tavoitteeseen. Ohjaajan ei tulisi painottaa työtöteessään mitään välinettä tai menetelmää erityisesti, vaan antaa asiakastilanteen valita tarvittavat välineet. Lapsen kohdalla on myös hyvä muistaa, ettei jokaista tilannetta lapsen kanssa tarvitse täyttää erilaisella toiminnalla. (Parviainen 2007, 204–205.)

Lastensuojelussa työvälineiden merkitys työskentelyn kannalta liittyy olennaisesti vuorovaikutukseen lapsen ja aikuisen välillä. Työvälineiden käytön katsotaan olevan hyödyllistä erityisesti lasten kanssa, sillä lapsen tavat kertoa omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan ovat huomattavasti toiminnallisempia kuin aikuisen tavat. (Väливаara 2008, 82–78.) O'Reilly ja Dolan (2015) esittävätkin, että lapsille ei ole luontaisinta istua alas ja keskustella kasvojen aikuisen kanssa. Tätä ajatellen olisi tärkeää, että työntekijät käyttävät leluja ja luovia menetelmiä työskentelyn tukena, jotta kohtaaminen ja vuorovaikutustilanne onnistuisivat.

Pelkästään sanalliseen kanssakäymiseen turvautumalla aikuinen lähettää lapselle viestin, että tämän tulisi kyetä kommunikoimaan aikuisten tasolla. Lapsella ei ole kykyä käsitellä esimerkiksi hyväksikäytetyksi tulemisen kokemuksia, eikä aikuisen tulisi vaatia lasta ilmaisemaan kokemuksiaan tai reaktioitaan sanoin. (Landreth 2005, 529–535; viitattu O'Reilly & Dolan 2015.) Lapsen tapa ja kyky ilmaista asioita perustuu pitkälti leikkeihin ja eleisiin, sen sijaan puhe ei ole jokaiselle lapselle luontaisin ilmaisutapa (Välivaara 2008, 78).

O'Reillyn ja Dolanin tutkimuksessa (2015) työntekijät kokivat, että leikkiin perustuvat menetelmät helpottivat lasten kanssa kommunikointia ja lapset vaikuttivat rentoutuneemmilta tilanteessa. Toisaalta on helppo uskoa, että työntekijän yksilöllisillä kokemuksilla ja taidoilla on merkitystä työskentelyn toimivuuden kannalta. Työskentelymenetelmien ja –välineiden käytön näkemykset ja kokemukset kasvatustyön tukena vaihtelevat lastensuojelun työntekijöiden kesken. Osa työntekijöistä ei hyödynnä toiminnallisia työvälineitä lasten kanssa, sillä nämä ajattelevat, että aikuisen läsnäolo vuorovaikutustilanteessa on lapselle riittävä tuki. (Tanskanen & Timonen-Kallio 2010, 112.)

Menetelmiä ja työvälineitä käytettäessä vaarana on työntekijän rutinoituminen ja työn liiallinen suorittaminen. Työntekijä voi turvautua jatkuvasti yhteen toimivaan menetelmään reflektoimatta ja pohtimatta kunnolla, mikä onko menetelmä lapselle tai tilanteeseen sopiva. (Mattila 2017, Mekaaninen menetelmä ei kannata.)

3.2 Mitä työvälineillä voidaan tehdä?

3.2.1 Tunteiden työstäminen ja sanoittaminen

Turvallisessa ympäristössä pystyy näyttämään erilaisia tunteita: hankalia ja myönteisiä. Tunteiden näyttäminen on merkityksellistä, jotta ihminen voisi tuntea itsensä kokonaiseksi. (Tunnetaitojen perusteet.) Tunnetaidot ja tunteet koskevat

kaikkia ihmisiä, ja siksi voidaankin sanoa niiden harjoittamisen olevan ihmisen kehityksen kannalta tärkeää.

Tunteet kertovat ihmiselle siitä, mitkä tekijät ovat hänelle hyväksi, ja toisaalta mitkä taas pahaksi. Tunteet ohjaavat ihmistä havainnoimaan sitä, kuinka turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri tilanteessa on. (Aalto 2012, 53.) Lapsi oppiikin hyviä tunnetaitoja kasvaessaan turvallisten ja läheisten ihmissuhteiden ympäröimänä. Näiden taitojen pohjalta lapsi osaa tunnistaa ja nimetä tunteita itsessään ja muissa. (Kärkkäinen 2017, Tunnetaidot.)

Tunnetaitoihin kuuluu tunteiden tunnistaminen, hallinta ja hyväksyminen (Aalto 2012, 53). Tunteiden tunnistamista harjoitellaan lapsesta asti ja aikuisella on tässä merkittävä rooli (Meidän perheen tunnetaidot). Pienten lasten kohdalla tunnetaitojen harjoittelussa painottuu erityisesti fyysinen läheisyys sekä sanaton viestintä. Tunteiden sanoittaminen ja tunteiden pohtiminen tulee mukaan kuvaan lapsen kasvaessa. Tunnetaidot rakentuvat osittain myös vanhemman kyvylle kuulla lasta. (Kärkkäinen 2017, kosketa ja keskustele.) Tunnekeskustelut auttavat lasta oppimaan sanoja tunteille, joiden avulla hän pystyy sanoittamaan omia tunteitaan (Meidän perheen tunnetaidot).

Tunnetaitoihin kuuluu tunteiden säätely, joka tarkoittaa tunteiden hallintaa ja tunnekuohujen hillitsemistä. Säätlemättömät tunteet voivat purkautua hallitsemattomasti. Tunteiden säätely kasvattaa itseluottamusta ja luo positiivista minäkuvaa. (Tunnetaitojen perusteet.) Heikot kyvyt hallita tuntemuksiaan saattavat johtaa nuoruudessa ja aikuisuudessa haasteisiin.

Tunnetyöskentely ja tunteiden sanoittaminen on tärkeää, sillä tunteiden tunnistaminen auttaa reagoimaan tilanteisiin hallittavammin. Tunteiden läpikäyminen yhdessä mahdollistaa mieltä painavien asioiden ja tuntemusten jakamisen jonkun kanssa, minkä lisäksi nuori oppii ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään. (Aalto 2012, 54–55.) On tärkeää, että lapsi tai nuori hallitsee

tunnetaitoja, jotta hän pystyy myös itsenäisesti käsittelemään ja hallitsemaan tunnekuohuja elämässään.

3.2.2 Osallisuuden tunteen tukeminen

Osallisuus on tuntemisen, kuulumisen sekä tekemisen moniulotteinen kokonaisuus. Keskeisiä tekijöitä osallisuudessa ovat luottamus, sitoumus sekä kuulluksi tulemisen tunne. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 9.) Lastensuojelussa lapsen osallisuudella tarkoitetaan lapsen oikeutta osallistua, määrittää, toteuttaa sekä arvioida työskentelyä, jonka avulla pyritään turvaamaan lapsen etu (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 149).

Lastensuojelulaissa osallisuutta määritellään lapsen mielipiteen selvittämisen ja kuulemisen kautta, lapsen omalla puhevallalla sekä edunvalvojan ja lapsen edun kautta. Lastensuojelun laatusuosituksessa (Lavikainen, Puustinen-Korhonen & Ruuskanen 2014, 18) määritellään, että työntekijöiden tulee työskennellä lasta osallistavilla tavoilla ja annettava informaatio tulee esittää lapselle tai nuorelle sellaisessa muodossa, että se on kuulijan ikä- ja kehitystasoa vastaavaa sekä ymmärrettävää. Laatusuosituksessa kehoitetaan myös kunnioittamaan lapsen ja nuoren rajoja: lapsi tai nuori saa määritellä työskentelylle reunaehdot, millä tavoilla asioita käsitellään, milloin ja missä asioita käsitellään.

Lapsen osallisuuden lastensuojelussa ei tulisi perustua ainoastaan aikuisen kysymyksiin tai kertaluontoiseen kuulemiseen, vaan aikuisen tulisi olla jatkuvasti valveutunut kuulemaan lasta. Aikuisen tehtävänä onkin kannustaa lasta kertomaan mielipiteensä kuitenkin pakottamatta tätä. Lapselle tulee kertoa, kuinka tämän mielipide on vaikuttanut työskentelyyn ja toimintaa. (Lasten osallisuus 2016.) Osallisuus ja mahdollisuus osallistua ovat merkittäviä tekijöitä yksilön identiteetin kannalta. Osallisuus edistää kasvua ja kehitystä, sillä osallistumalla yksilö harjoittaa yhdessä toimimisen taitoja. (Lapsen osallisuus 2016.)

4 Työntekijä ohjaa työskentelyn kulkua

4.1 Hyvät vuorovaikutustaidot vievät työskentelyä eteenpäin

Tuntuu järkevältä ajatella, että ohjaajan rooli työskentelytilanteessa on työskentelyn sujumisen kannalta merkittävä. Menetelmät ja työvälineet toimivat vain työkaluina, ja työntekijältä vaaditaan tietoja ja taitoja lastensuojelutyöstä, jotta niiden käyttö on hedelmällistä. Yksi vaadittavista taidoista on vuorovaikutussuhteen muodostaminen asiakkaan kanssa. (Työmenetelmät- ja välineet.) Lastensuojelussa työskennellään henkilökohtaisten ja arkojen aiheiden parissa ja työntekijän täytyy kyetä hyvään vuorovaikutukseen lapsen kanssa, jotta aiheiden työstäminen onnistuisi (Department of Health 2000; viitattu O'Reilly & Dolan 2015).

Vuorovaikutus mielletään yleensä verbaaliseksi kanssakäymiseksi, mutta todellisuudessa vuorovaikutus voi olla sanallista tai sanatonta. Aikuisen on tärkeä asettua lapsen tasolle ja katsoa tätä silmiin, kun haluaa viestittää lapselle jotakin tai kuuntelee lasta. Tämän kaltainen toiminta viestii lapselle, että aikuinen kuuntelee lasta ja on kiinnostunut lapsen mielipiteistä tai huolista. (Koivunen 2017, Vuorovaikutus.)

Ihmisen hyvinvoinnin perusta rakentuu vuorovaikutussuhteisiin. Lapsen ja vanhemman vuorovaikutussuhde on merkittävä tekijä aivojen sekä tunnesäätelyn kehityksen kannalta, kuten Bardy & Heino (2013, 18–19) muistuttavat. Jo varhaisissa vuorovaikutussuhteissa lapsi oppii, millainen hän itse on ja millaisia ympäröivät ihmiset ovat. Lapselle kehittyy malli yhdessä olemisesta, jonka pohjalta hän toimii myöhemmissäkin vuorovaikutustilanteissa. (Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus 2017.) Vuorovaikutuksen määrä ja laatu kulkevat käsi kädessä lapsen kasvun, identiteetin rakentumisen ja uuden oppimisen kanssa. Lasta kehittävä vuorovaikutussuhde voi muodostua vanhempien lisäksi muihin läheisiin ihmisiin. (Bardy & Heino 2013, 18–19.)

4.2 Yhteisymmärryksen saavuttaminen

Onnistuneen vuorovaikutuksen kannalta dialogiset periaatteet ovat tärkeässä asemassa. Dialogi voidaan tulkita niin, että se on vuoropuhelua, jossa osapuolet ajattelevat yhdessä ja nostavat esiin eri näkökulmia. Dialogissa ei ole oikeita tai vääriä vastauksia, vaan keskustelun pyrkimys on kohti yhteistä ymmärrystä. (Erikson & Arnkil 2012, 37.) Dialogin perustana on se, että pystytään hyväksymään eriävätkin mielipiteet, ja hyväksytään se, ettei kukaan osapuolista ole täysin oikeassa. Dialogissa kuulluksi tulemisen tunne on myös ratkaiseva vuorovaikutuksen kannalta. (Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä.)

Dialogisessa reflektiossa pyritään tarkastelemaan käsiteltävää aihetta erilaisista lähestymiskulmista, jotta aihetta pystyttäisiin käsittelemään mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja todenmukaisesti. Sillä ei ole niin suurta merkitystä, millaisia näkökulmia keskustelussa tulee esille, vaan tärkeämpää on se, että näkökulmia on paljon, ja ne kumpuavat omista kokemuksista. (Dialoginen vuorovaikutus 2017, 7) Dialogissa voidaankin siis pyrkiä pohtimaan omaa toimintaa ja oman elämän teemoja mahdollisimman erilaisista näkökulmista.

4.3 Lapsen kohtaaminen ja kuuleminen tekevät työskentelystä lapsilähtöistä

Vuorovaikutuksen lisäksi on olennaista, että työntekijä kuulee lasta ja tämän tarpeita. Työvälineiden käytön kannalta on tärkeää, että työntekijä pystyy pohtimaan sitä, millainen lapsi tai nuori on, ja miten tämä työskentelystä hyötyisi. Lapsen tuntemus on ensiarvoisen tärkeää, kun työntekijä valitsee käytettäviä työvälineitä ja toisaalta vuorovaikutuksen laatu määrittelee työskentelytilanteen kulkua.

Lapsen tai nuoren kuuleminen lastensuojelussa on merkittävä tekijä siinä, että lapsi tai nuori voi tuntea olevansa osallisena prosessissa (Lavikainen ym, 18).

Viranomaisten on aina selvitettävä lapsen mielipide tämän ikä- ja kehitystason edellyttämällä tasolla, lasta on kuultava ja tämän mielipide on kirjattava ylös. Yli 12-vuotiaalle lapselle viranomaisten tulee järjestää kuulemistilaisuus, jossa lapsi saa ilmaista mielipiteensä itseään koskeviin asioihin. (417/2007, 5§, 20§.)

Lasten ja nuorten mielipiteen selvittäminen ei perustu ainoastaan sanalliseen viestintään, vaan tietoa tunnetiloista ja ajatuksista välitetään monilla tavoilla. Lapsilähtöisyys tiedon keräämisen ja lapsen kuulemisen kannalta tarkoittaa, että aikuinen osaa valita työskentelymuotoja ja välineitä, jotka ovat lapsen ikä- ja kehitystason sekä lapsen yksilöllisten ominaisuuksien kannalta sopivia välineitä viestinnän tueksi. (Hurtig 2008, 173.) Työskentelymuotojen valitsemisen lisäksi työntekijän tulee pystyä käsittelemään haasteita lapsen kanssa lapsen näkökulmasta käsin: kuinka haaste vaikuttaa lapseen, ja miltä ongelmat näyttävät lapsen näkökulmasta katsottuna (Välivaara 2008, 79).

Lapsen kohtaaminen merkitsee sitä, että työntekijä pystyy näkemään ja kuulemaan lapsen hetkessä sellaisena kuin tämä on. Lapsen tai nuoren kohtaamisen tulee tapahtua lapsen tai nuoren ehdoilla. Kohtaamiseen tulee olla riittävästi aikaa varattuna, jotta voidaan muodostaa luottamus. (Lasten kohtaaminen palveluissa 2017.) Toimivaksi todetut menetelmät eivät vie asiakastyötä eteenpäin, mikäli työntekijä ei todella kohtaa asiakasta. (Mattila 2017, Mekaaninen menetelmä ei kannata). Eheän ja vaikuttavan työskentelyn ydin onkin kohtaamisessa ja vuorovaikutussuhteen luomisessa.

Kuuleminen ja kohtaaminen edesauttavat lapsilähtöistä työskentelyä. Lapsilähtöisyys tarkoittaa toimintaa, jossa aikuinen kohtaa lapsen tasa-arvoisena toimijana. (Välivaara 2008, 79.) Aikuisen tehtävä on tukea ja vahvistaa lapsen tunnetta osallisuudesta osoittamalla lapselle arvostavansa lasta ja tukemalla lasta tämän toimissa. Aikuisen tulee tukea lasta tämän yksilöllisten kehityshaasteiden mukaisesti. (Niemelä 2005, 57–58.) Aikuisen tarjoaman tuen tulee olla riittävä, jotta lapsi tai

nuori tuntee turvallisuuden tunnetta osallistua toimintaan. Toisaalta liian vahva aikuisen tuki taas voi muuttaa toiminnan suuntaa siten, ettei lapsi ole enää keskiössä toimijana, vaan toiminta on aikuiskeskeistä.

5 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, mitä ja millaisia Pesäpuu ry:n työvälineitä käytetään Keski-Suomen alueella toimivissa lastensuojelupalveluissa sekä kuinka paljon niitä käytetään. Tämän lisäksi selvitetään työntekijöiden kokemuksia siitä, millaisissa tilanteissa ja millä tavoin he käyttävät työvälineitä. On tärkeää käsitellä myös lastensuojelutyössä toimivien työntekijöiden ajatuksia siitä, miten Pesäpuu ry voisi kehittää työvälineitään, jotta lasten osallisuutta ja hyvinvointia voitaisiin tukea entistä vahvemmin.

Tutkimuksen tarkoitus on kerätä Pesäpuu ry:lle tietoa työvälineiden käyttökokemuksista sekä saada kuuluviin käyttäjäryhmän ehdotuksia työvälinekehittelyyn. Normaalisti Pesäpuu ry saa palautetta työvälineistä ja niiden soveltuvuudesta vain satunnaisesti, minkä vuoksi tutkimuksen avulla koottu informaatio on tärkeää. Työvälineiden käyttäjäryhmän eli lastensuojelun työntekijöiden näkemys välineistön toimivuudesta ja tarpeellisuudesta ohjaa myös Pesäpuu ry:n kehittämistyötä. On tärkeää, että lastensuojelutyössä käytettävät työvälineet ja menetelmät palvelevat mahdollisimman hyvin lapsen tarpeita.

Myös valtakunnallisesti lastensuojelussa käytettäviä työvälineitä ja menetelmiä on arvioitu vähän. Menetelmien käyttö vaihtelee kunta-, alue- ja työntekijäkohtaisesti, eikä lapsen ja perheen arviointityöhön käytettyjä välineitä tai menetelmiä juuri kuvata. (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013, 36.) Työvälineiden käytön selvittäminen on merkityksellistä, jotta lapsille ja perheille voidaan tarjota laadukkaampaa lastensuojelua.

6 Tutkimuksen toteuttaminen

6.1 Kohderyhmä

Kyselytutkimuksen kohderyhmä valittiin yhdessä Pesäpuu ry:n kanssa.

Opinnäytetyötäni varten kartoitin Keski-Suomen alueen yksityisiä ja kunnallisia lastensuojelupalveluita sekä järjestötoimijoita, joista yhdessä Pesäpuun ry:n kanssa valittiin sopivimmat lastensuojelupalveluita koskevaan tutkimukseen.

Tutkimuksen otantaan valitut yksityiset palveluntuottajat etsittiin Fonecta Finder -palvelun avulla hakusanalla ”sosiaalipalvelut Keski-Suomi”. Palvelun kautta saatiin kartoitettua 10 yksityistä sijaishuoltoyksikköä, 1 yksityisen palveluntuottajan perhepalvelumuoto sekä 4 lastensuojelujärjestöä. Valittu kohderyhmä ei käsittä kaikkia Keski-Suomen alueella toimivia lastensuojelupalveluita, vaan hakutuloksista on palveluiden tarjonnan sekä sijainnin perusteella sopivimmat vastaajat.

Kunnalliset lastensuojelutoimijat valittiin Jyväskylän kaupungin sivujen kautta, joista 5 lastensuojelupalveluita tarjoavaa toimijaa valittiin mukaan kyselyyn. Ammatilliset perhekodit puolestaan valittiin Ammatillistenperhekotien liiton jäsenperhekodeista. Ammatilliset perhekodit valittiin sijaintinsa mukaan ja kysely lähetettiin 10 perhekotiin Keski-Suomen alueella.

Kohderyhmän rajaamisen jälkeen etsittiin kohderyhmän sähköpostit toimijoiden omilta sivuilta, jonka jälkeen kysely lähetettiin 28 sähköpostiositteeseen. 2 sähköpostiosoitteista eivät toimineet, minkä vuoksi kysely lähti lopulta 26 sähköpostiositteeseen.

6.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen tutkimusmenetelmänä on internetkysely, jonka toteuttamiseen on käytetty Webropol-kyselytyökalua. Kyselytutkimuksen etuna on Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2013, 103) mukaan se, että sen avulla voidaan kerätä standardoitu ja laaja aineisto kohdejoukosta. Kyselytutkimuksen vahvuutena pidetään sitä, että vastaajan tiedot eivät tule tutkijan tietoon, kuten Vilkka toteaa (2017, Tutkimusaineiston keräämisen tavat).

Kaikki tutkimuksen vastaajat eivät vastanneet samoihin kysymyksiin, vaan tutkimuksen kysymykset vähenivät systemaattisesti, mikäli vastaajalla ei ollut kokemusta Pesäpuu ry:n välineistöstä tai tämä ei käytä niitä. Kun vastaajalla ei ollut käyttökokemuksia, hänen ei tarvinnut vastata käyttökokemuksesta koskeviin kysymyksiin. Sen sijaan niiden vastaajien, joilla oli käyttökokemuksia, ei tarvinnut pohtia syitä työvälineiden käyttämättömyyteen.

6.3 Kyselyn laatiminen

Kyselytutkimus on laadittu yhdessä Pesäpuu ry:n kanssa kuunnellen, millaisia tarpeita heillä oli kyselyn suhteen. Kyselyssä päädyttiinkin käyttämään kahdenlaisia kysymystyyppisiä: avokysymyksiä sekä monivalintakysymyksiä.

Monivalintakysymyksessä tutkija määrittelee erilaiset vastausvaihtoehdot valmiiksi tutkimukseen ja vastaajan tehtäväksi jää valita sopivin vaihtoehdoista.

Monivalintakysymyksistä saadut vastaukset tarjoavat tutkijalle tietoa, joka on helpommin käsiteltävissä muodossa. (Hirsjärvi ym. 2013, 198–201.) Tutkimuksessa suurin osa kysymyksistä muodostui monivalintakysymyksiksi. Monivalintakysymysten etuna on niiden vertailukelpoisuus toisiinsa nähden (Vilkka 2017, Kyselylomakkeen valmistaminen).

Avoimissa kysymyksissä tutkija laatii kysymyksen, mutta vastaajan tulee antaa vastauksensa omin sanoin. Avointen kysymysten etuna onkin se, etteivät tutkijan omat hypoteesit ohjaa vastausten muodostumista. (Hirsjärvi ym. 2013, 198–201.)

Opinnäytetyöhöni haluankin kerätä tietoa, joka on tutkimusmielessä helposti käsiteltävää ja analysoitavaa, mutta myös mahdollisimman informatiivista toimeksiantajalleni.

6.4 Aineiston analysointi

Tässä tutkimuksessa aineistoa on käsitelty aineistolähtöisen sisällönanalyysin kautta. Aineistolähtöisen sisällön analyysissä on tavoitteena löytää aineistosta jonkinlaisia toistuvuuksia. Analyysitavassa aineistosta valikoidaan vain tarvittava informaatio, jonka kautta päästään selvittämään toiminnan logiikkaa. Kun aineistosta on karsittu pois tutkimuksen kannalta tarpeeton, tutkimusta syvennetään teoreettisen viitekehyksen avulla. (Vilka 2017, Sisällön analyysi.)

Tässä tutkimuksessa aineiston keräämisen jälkeen aineistosta on etsitty toiminnan logiikkaa eri kysymysten kohdalla tutkimalla monivalintakysymysten vastausten toistuvuuksia. Jokaisen monivalintakysymyksen vastaukset on muunnettu diagrammeiksi, joista on esitetty opinnäytetyössä vain tutkimuksen kannalta oleelliset. Vastausmäärät viittaavat tiettyihin toistuvuuksiin, ja niiden pohjalta on pyritty etsimään vastauksia tutkimusongelmiin. Aineistolähtöisen analyysin periaatteiden mukaisesti tutkimustuloksia on syvennetty teoreettisen viitekehyksen avulla.

7 Tutkimustulokset

Kyselytutkimus (Liite 1) jaettiin 26 sähköpostiosoitteeseen erilaisten lastensuojelupalveluiden johtajille. Tutkimuksessa toivottiin, että johtajat lähettäisivät kyselytutkimuksen alaisilleen sähköpostitse, sillä on mahdotonta sanoa, kuinka laajaan levitykseen kysely on työyhteisöissä päätenyt. Kyselyn vastaajajoukkoa laajennettiin kaksi kertaa ja vastaajille laitettiin useampi muistutusviesti

kyselytutkimuksesta. Kyselyyn tuli lopulta 7 vastausta, mutta tarkkaa vastausprosenttia ei voida laskea, sillä on mahdotonta sanoa, mikäli johtajat ovat jakaneet kyselyn alaisilleen. Voidaan todeta, että kyselytutkimuksen vastausprosentti on enintään 25 % johtajien sähköpostiosoitteiden ja vastausten suhteen laskettuna, mutta luku on mahdollisesti pienempi.

7.1 Vastaajien taustatiedot

Tutkimuksen alussa vastaajilta kysyttiin joitakin vastaajan asemaan, työkokemukseen, koulutukseen, ikään ja sukupuoleen liittyviä asioita. Vastaajia pyydettiin kertomaan käyttämänsä ammattinimike. 3 vastaajaa ilmoitti olevansa johtajan asemassa. 2 vastaajaa vastasivat työskentelevänsä perhekodissa perhekotivanhempana ja -yrittäjänä. Loput vastaajat vastasivat ammattinimikkeet sosionomi ja perhetyöntekijä. Tutkimukseen vastanneista 6:lla on alempi korkeakoulututkinto ja 1 vastaajalla ylempi korkeakoulututkinto.

Kyselyssä haluttiin tietää vastaajan ikä ja sukupuoli. Vastaajista 5 oli naisia ja 2 miehiä. Iältään vastaajista 1 vastasi olevansa 18–29-vuotias, 1 vastasi 30–40-vuotias ja 5 vastaajaa merkitsivät iäkseen 41–50 vuotta. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki vastaajat ovat työskennelleet lastensuojelun parissa yli 10 vuotta. Kuitenkin vastaajien työvuosien määrä vaihteli 2–20 vuoteen.

Viimeiseksi vastaajaa koskevissa tiedoissa tahdottiin selvittää, missä vastaaja työskentelee pääsääntöisesti. Taulukossa 1 on esitetty vastausvaihtoehdot sekä vastaajien määrä erilaisissa lastensuojelun työpaikoissa. Tutkimuksen mukaan 2 vastaajaa työskentelee nuorisokodissa, 2 perhekodissa, 1 perhetyössä ja 1 lastenkodissa. 1 vastaajista ilmoitti työskentelevänsä pääsääntöisesti muualla kuin vaihtoehtoisissa palveluissa. Vastaaja täsmensi kirjallisesti työskentelevänsä lastensuojeluyksikössä.

Työpaikka	Vastaajien määrä
Ensikoti	0
Jälkihuolto	0
Lastenkoti	1
Muu	1
Nuorisokoti	2
Perhehoito	0
Perhekoti	2
Perhetyö	1
Tukihenkilö	0
Turvakoti	0

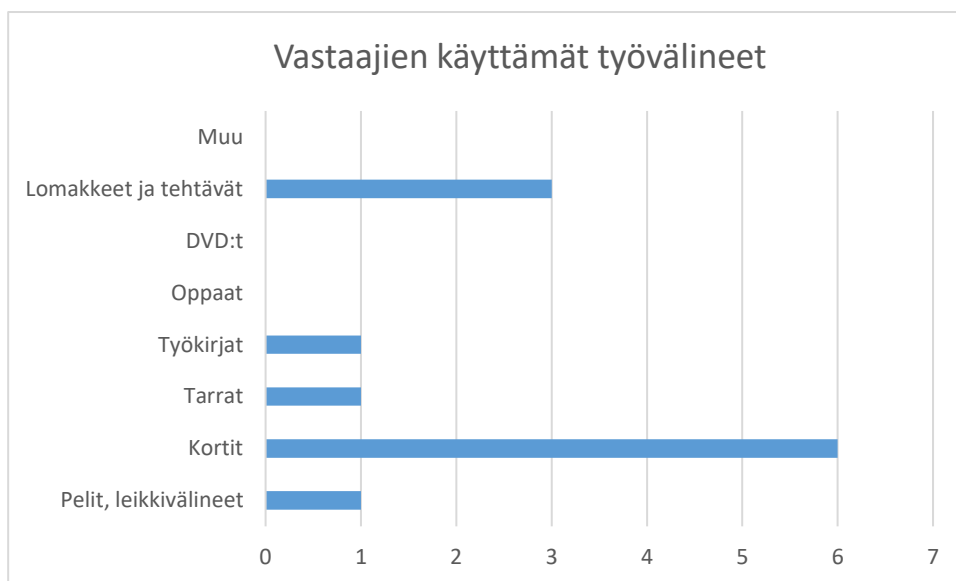
Taulukko 1 Vastaajien ilmoittamat työpaikat

7.2 Pesäpuun työvälineet lastensuojelun arjessa

Tutkimuksen kysymyksissä 7-10 haluttiin selvittää, mitä Pesäpuu ry:n työvälineitä vastaajat käyttävät, vai käyttävätkö nämä työvälineitä lainkaan. Kyselyssä selvitettiin ensin, mikäli vastaajan työyhteisössä on Pesäpuun työvälineitä, ja onko välineiden tuottaja vastaajalle tuttu. 5 vastaajan mukaan työyhteisössä on työvälineitä ja 2 vastaajan mukaan työvälineitä ei ole. Kaikki vastaajat kuitenkin tiedostavat, kenen tuottamia työvälineitä työyhteisöön on hankittu. Seuraavaksi selvitettiin, mikäli vastaajat ovat itse käyttäneet toiminnallisia työvälineitä työssään. 6 vastaajista ilmoitti käyttäneensä työvälineitä. 1 vastaaja kertoi, ettei käytä toiminnallisia työvälineitä, sillä ei ole itse kiinnostunut työvälineiden käytöstä.

Kyselyssä tutkittiin myös sitä, minkä tyyppisiä työvälineitä vastaajat hyödyntävät työskentelyssään. Vastaajat saattoivat valita useamman sopivan vaihtoehdon väliltä, mikäli käyttävät useampaa kuin yhtä välinettä työn tukena. Jos vastaajat käyttivät muunlaisia työvälineitä kuin mainitut vaihtoehdot, heillä oli mahdollisuus tarkentaa vastaustaan avokysymyksessä.

Kuviossa 1 on esitetty, kuinka paljon vastaajat ovat käyttäneet Pesäpuun välineitä. Tutkimuksen vastaajista 4 käyttää enemmän kuin yhtä Pesäpuun välinettä työn tukena. 2 vastaajaa taas käyttää yhtä välinettä. Eniten vastaajat käyttävät työnsä tukena kortteja. Niitä käyttävät kaikki 6 vastaajaa, jotka hyödyntävät työssään Pesäpuun työvälineitä. Lomakkeita ja tehtäviä käytetään vastaajien keskuudessa seuraavaksi eniten, sillä 3 vastaajista työskentelee niiden avulla. Muita työvälineitä vastaajat käyttävät vähemmän: pelejä ja leikkivälineitä hyödyntää 1 vastaaja, tarroja 1 ja työkirjoja 1. Kukaan vastaajista ei ole käyttänyt Pesäpuun oppaita tai DVD:tä.

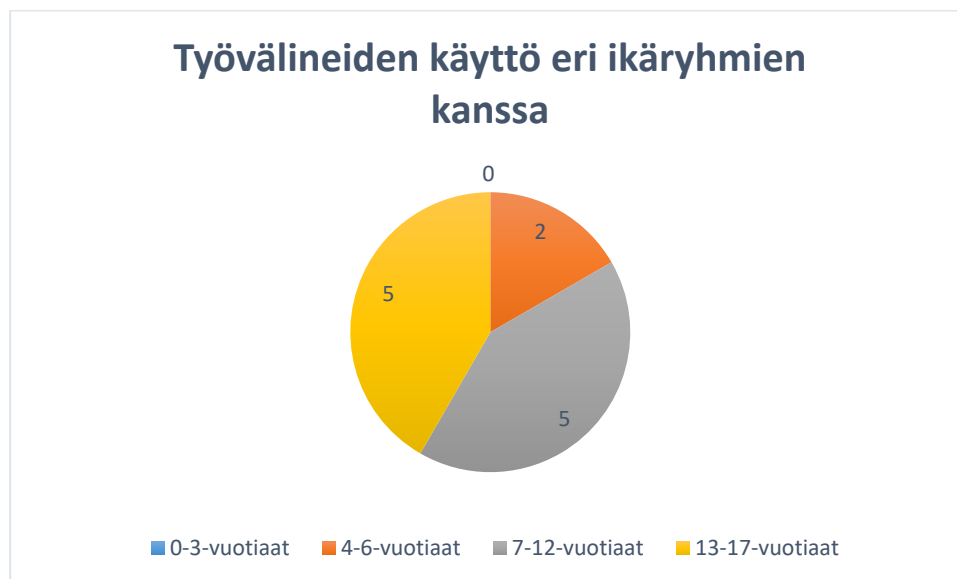
Kuvio 1 Vastaajien käyttämät työvälineet

7.3 Työvälineiden käyttömäärät ja kohderyhmä

Tutkimuksessa pyydettiin vastaajia arvioimaan työvälineiden käyttömäärää lastensuojelutyön arjessa. Kysymyksessä vastaajat pohtivat työvälineiden keskimääräistä käyttöä, mikäli vastaajien työskentely työvälineiden avulla oli epäsäännöllistä heidän tui arvioida keskimääräistä käyttöä. Kysymykseen vastanneista 6 vastaajasta 5:n työyhteisössä on Pesäpuun työvälineitä ja vain yhden työpaikassa työvälineitä ei ole. Kuitenkin vastausten perusteella työskentely työvälineiden avulla on vähäistä, vaikka välineitä olisi. Vastaajista 2 valitsi

työskentelevänsä työvälineiden avulla muutamia kertoja vuodessa ja 2 vastaajista harvemmin. 1 vastaaja ilmoitti käyttävänsä työvälineitä kuukausittain ja 1 viikoittain.

Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, minkä ikäisten lasten ja nuorten kanssa työvälineitä käytetään eniten. Kyselyssä vastaajat saattoivat valita useamman vastausvaihtoehdon. Kuviossa 2 esitetään toiminnallisten työvälineiden käyttöastetta eri-ikäisten lasten ja nuorten kanssa. Eniten toiminnallisia työvälineitä hyödynnetään alakouluikäisten ja nuorten kanssa. 7–12-vuotiaiden ikäryhmä sai 5 vastausta ja 13–17-vuotiaiden 5 vastausta. Kaikki 5 vastaajaa, jotka hyödyntävät työvälineitä 7-12-vuotiaiden kanssa, työskentelevät myös 13–17-vuotiaiden kanssa työvälineiden avulla. Sen sijaan 2 vastaajaa käyttää työvälineitä 4–6-vuotiaiden kanssa. Kukaan vastaajista ei käytä työvälineitä 0–3-vuotiaiden kanssa työskentelyyn.

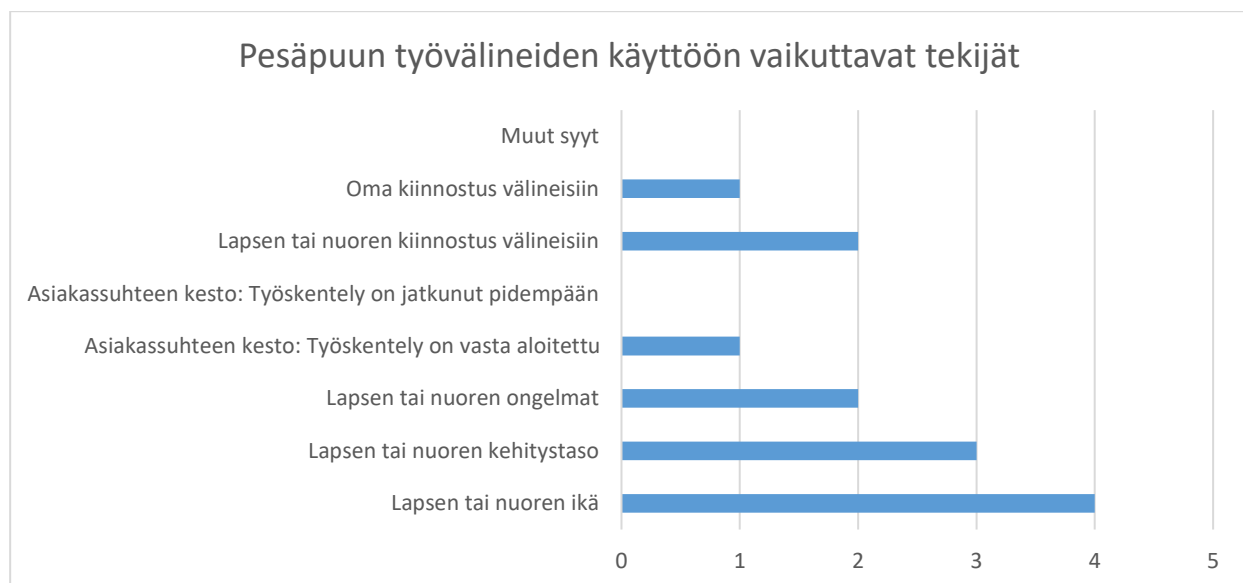

Kuvio 2 Työvälineiden käyttö ikäryhmittäin

Ikäryhmien lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan, minkä tyyppistä työskentelyä nämä harjoittavat työvälineiden avulla. Saatujen vastauksien mukaan Pesäpuun työvälineitä voidaan hyödyntää sekä yksilö- että ryhmätyöskentelyssä. Kaikki 6 vastaajaa kertoivat käyttävänsä välineitä yksilötyöskentelyssä. Sen lisäksi 3 näistä vastaajista on työskennellyt myös ryhmän kanssa toiminnallisten työvälineiden avulla.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, millaiset taustatekijät vaikuttavat siihen, työskenteleekö työntekijä työvälineiden avulla vai ei. On oletettavaa, etteivät työntekijät käytä työvälineitä kaikissa asiakassuhteissa tai kaikissa prosessin vaiheissa, joten tutkimuksessa pyrittiin selvittämään syitä päätöksille käyttää toiminnallisia työvälineitä yksittäisten asiakkaiden tai asiakasryhmien kanssa. Kyselyssä vastaajat saivat valita valmiista vaihtoehdoista sopivimman tai nimetä muun kuin valmiiksi nimetyn vaihtoehdon. Kuviossa 3 on esitetty työntekijöiden kokemuksia työvälineiden käyttöön vaikuttavista syistä.

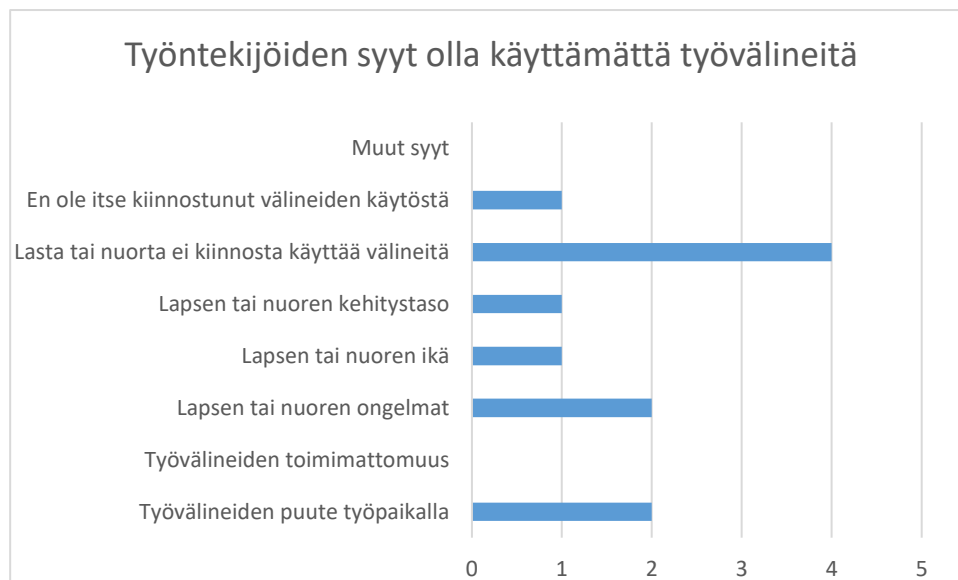
Suurin osa vastaajista piti lapsen tai nuoren ikä- ja kehitystaso edellytyksenä työvälinetyöskentelylle: 4 vastaajaa vastasi ikätason ja 3 vastaajaa kehitystason. Seuraavaksi merkittävimmät tekijät vastaajien keskuudessa olivat lapsen ja nuoren ongelmat sekä lapsen tai nuoren kiinnostus työvälineisiin, joista molemmat syyt keräsivät 2 vastausta. Kyselyn mukaan 1 vastaaja koki, että työntekijän oma kiinnostus välineitä kohtaan vaikuttaa siihen, käytetäänkö työvälineitä. Vastaajat eivät kokeneet asiakassuhteen kestoa merkittävänä tekijänä työskentelyn määrittäjänä, mutta 1 vastaaja koki, että työvälineitä käytetään enemmän työskentelyn alkuvaiheessa.

Kuvio 3 Välineiden käyttöön vaikuttavat tekijät

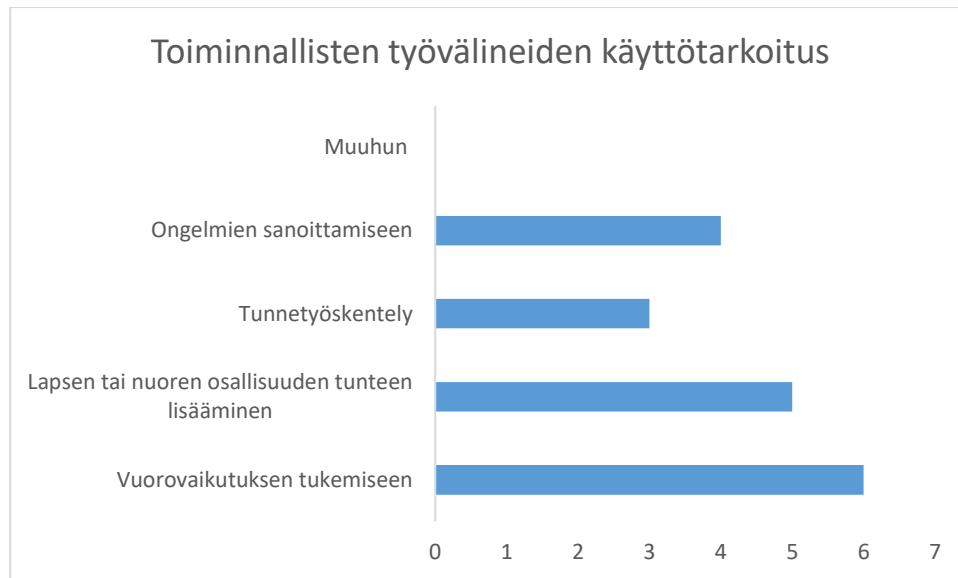
7.4 Työskentelyn tavoitteet, tarkoitukset ja aikuisen rooli

Vastavuoroisesti kyselyssä selvitettiin syitä sille, miksi työntekijät eivät käytä työvälineitä joissakin tilanteissa. Tämä esitetään kuviossa 4. Suurin vaikuttava tekijä vastaajien keskuudessa oli lapsen tai nuoren kiinnostuksen puute työvälineitä kohtaan, jonka 4 vastaajaa koki vaikuttavana tekijänä. 2 vastaajaa koki lapsen ja nuoren ongelmat määrittäväksi tekijäksi, kun taas 2 vastaajaa koki merkittäväksi syyksi työvälineiden puutteen työyhteisössä. Työntekijän oma kiinnostus työvälineitä kohtaan sekä lapsen ja nuoren ikä- ja kehitystaso keräsivät kukin 1 vastauksen. Sen sijaan kukaan vastaajista ei pitänyt työvälineitä toimimattomina.

Kuvio 4 Välineiden käyttämättömyyteen vaikuttavat tekijät

Tutkimuksessa haettiin vastausta sille, millaisiin työskentelyn tueksi työntekijät käyttävät Pesäpuun työvälineitä. Kyselyyn laadittiin vastausvaihtoehdot Pesäpuun työvälineiden käyttötavoitteiden mukaisesti, joista vastaajat saivat valita sopivimmat tai kirjoittaa muun joukkoon kuulumattoman työskentelytavan. Kuvion 5 avulla kuvataan sitä, minkä tyyppiseen työskentelyyn työvälineitä käytetään. Vastauksista selvisi, että kaikki kysymykseen vastanneet 6 vastaajaa ovat käyttäneet työvälineitä vuorovaikutuksen tukemiseen. 5 vastaajaa koki, että työvälineiden avulla pyritään lisäämään lapsen tai nuoren osallisuuden tunnetta. 4 vastaajaa on käyttänyt työvälineitä ongelmien sanoittamiseen ja 3 tunnetyöskentelyyn.

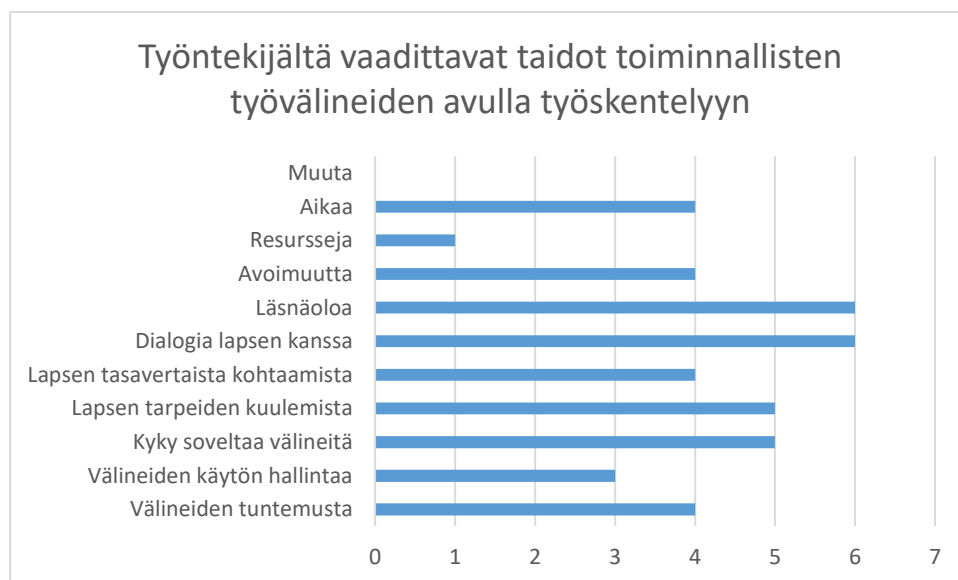

Kuvio 5 Työvälineiden tarkoitus työskentelyssä

Tutkimukseen saatujen vastausten mukaan vastaajista 5 oli sitä mieltä, että Pesäpuun työvälineet soveltuvat sekä lievien haasteiden että merkittävien haasteiden kanssa kamppailevien lasten ja nuorten tukemiseen. Yksi vastaaja koki, että työvälineet sopivat paremmin lievien haasteiden kanssa toimimiseen. Kukaan vastaajista ei kokenut, että Pesäpuun tuotteilla voitaisiin työskennellä ainoastaan merkittävien haasteiden parissa tai että tuotteet eivät sovellu lievien eivätkä merkittävien haasteiden kanssa työskentelyyn.

Työskentelyprosessin vaihetta pyrittiin selvittämään tarkemmin kysymällä vastaajilta, mihin prosessin vaiheeseen Pesäpuun työvälineet soivat parhaiten. Aiemmin todettiin, ettei prosessin vaihe ollut merkittävä tekijä päätöksessä käyttää tai olla käyttämättä työvälineitä ja tässäkin kysymyksessä ei noussut yhtä erityistä työskentelyprosessin vaihetta, jossa toiminnalliset työvälineet koettaisiin erityisen hyödyttäväksi. Vastaajista 5 ilmoitti välineiden sopivan kaikkiin prosessin vaiheisiin yhtä hyvin. 1 vastaaja taas koki, että työvälineet soveltuvat parhaiten asiakasprosessin keskivaiheille. Kukaan vastaajista ei kokenut, että työvälineet toimisivat erityisen hyvin prosessin alku- tai loppuvaiheessa.

Tutkimuksessa työntekijöiltä kysyttiin, millaisia taitoja nämä kokevat vaadittavan työntekijältä itseltään työvälineiden avulla työskentelyssä. Vastaajille oli laadittu valmiita vaihtoehtoja, joista nämä valitsivat sopivimman, tai mikäli vaadittavat taidot olivat jotakin muuta kuin annetut vaihtoehdot, vastaaja pystyi kirjoittamaan internetlomakkeeseen oman vastauksensa. Kuviossa 6 esitetään vastausten jakauma. 6 vastauksessa merkittävimmiksi tekijöiksi koettiin dialogi lapsen kanssa ja läsnäolo. Vastaajista 5 piti lapsen tarpeiden kuulemista sekä työntekijän oma kyky soveltaa välineistöä vaikuttavina seikkoina. Tärkeänä pidettiin myös aikaa, avoimuutta, lapsen tasavertaista kohtaamista sekä välineiden tuntemusta, jotka kaikki vaihtoehto keräsivät 4 vastausta. Vain 1 vastaaja koki resurssit merkittävänä tekijänä työskentelyn suhteen.

Kuvio 6 Työntekijältä vaadittavat ominaisuudet

Tutkimuksessa vastaajia pyydettiin määrittelemään omin sanoin, miksi he kokevat työvälineet työskentelyn kannalta tärkeiksi ja miksi eivät. Avoimeen kysymykseen tuli 6 sanallista vastausta. Vastaajien mukaan työvälineet koetaan hyvänä apuvälineenä, sillä niiden avulla on mahdollista lähestyä ongelmia eri tavalla ja niiden koetaan hyödyttävän lasta. Kuten eräs vastaaja (Liite 2, 65) totesi: “(H)yvää tuki ja työväline muiden työtapojen lisäksi, auttaa saamaan uusia näkökulmia asioihin. Välineiden kautta voi saada useimmin enemmän irti keskusteluista ja tilanteista.”

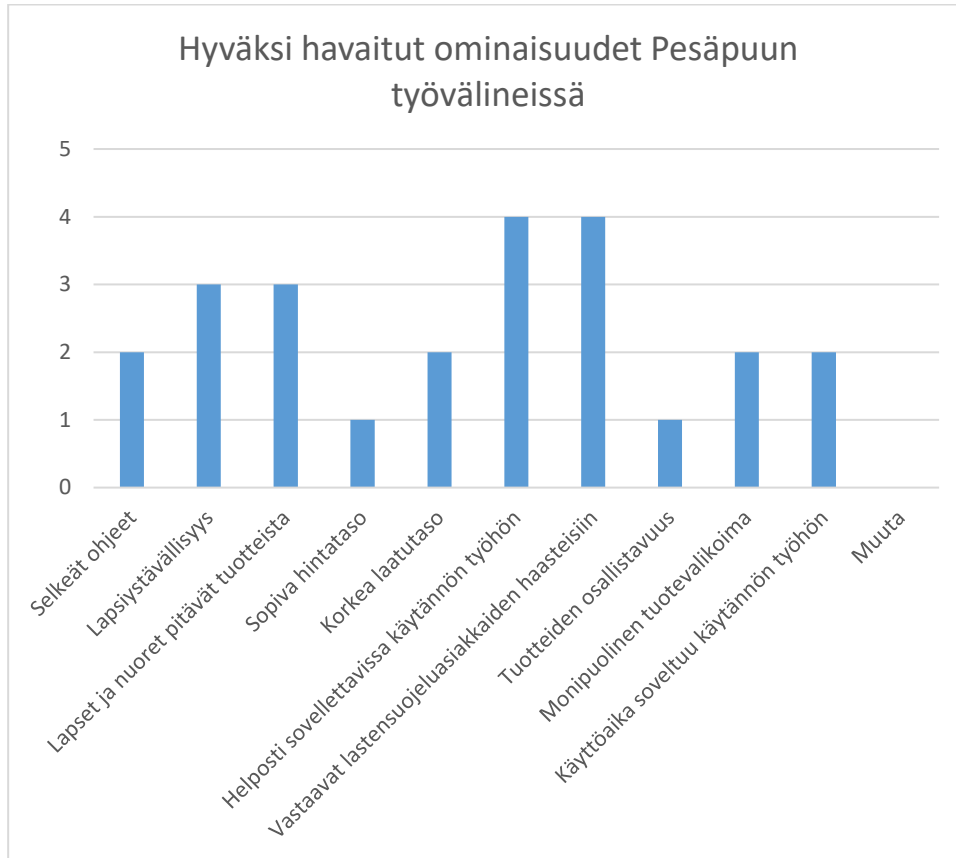
Vastaajat kokivat, että työvälineet ovat hyvä apu keskustelutilanteissa lasten ja nuorten kanssa, sillä työntekijän ja lapsen tai nuoren on helpompi saada työskentelystä enemmän irti. Työvälineet koettiin myös hyväksi tavaksi sanoittaa tunteita ja kokemuksia.

Vastaajien mukaan työvälineiden soveltuvuus riippuu lapsista ja nuorista. Työvälineitä pidettiin osalle lapsista ja nuorista toimivina, mutta toisille taas ei. Tämän lisäksi yksi vastaajista pohti, mikäli työvälineet ovat enää ajan tasalla ja vastaavat lastensuojelun tämän hetkisiin haasteisiin sopivalla tavalla.

7.5 Työvälineiden arviointi ja kehittäminen

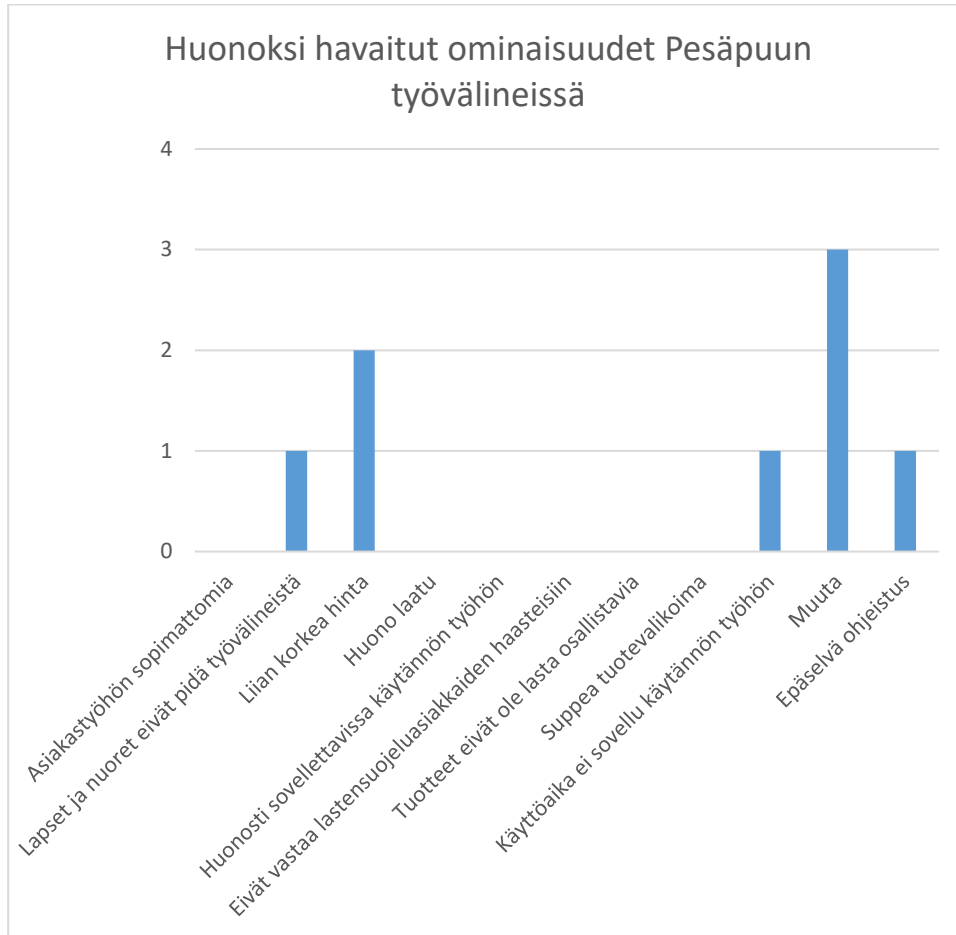
Tutkimuksessa pyrittiin saamaan vastauksia siihen, millä tavalla Pesäpuu ry:n tulisi jatkossa kehittää tuotteitaan. Tuotekehittelyn avuksi vastaajia pyydettiin arvioimaan työvälineiden hyviä ja huonoja ominaisuuksia sekä tuotteiston tulevaisuuden näkymiä.

Kuviossa 7 esitellään vastaajien kokemuksia Pesäpuun tuotteiden hyvistä ominaisuuksista. Vastaajille oli annettu valmiit vastausvaihtoehdot, joiden pohjalta he saivat valita yhden tai useamman sopiva. Vastaajilla oli myös mahdollisuus tarkentaa vastaustaan avokysymyksessä, mikäli he kokivat jonkin muun kuin annetut vastausvaihtoehdot tuotteiden vahvuuksiksi. 4 vastaajan mielestä työvälineet ovat helposti sovellettavissa käytännön työhön ja vastaavat lastensuojeluasiakkaiden haasteisiin. 3 vastaajista koki tuotteet lapsiystävällisiksi. Lisäksi 3 vastaajaa ajatteli lasten ja nuorten pitävän työvälineistä. Vaihtoehdot monipuolinen tuotevalikoima, käyttöaika soveltuu käytännöntyöhön, tuotteiden selkeä ohjeistus ja korkea laatu saivat kaikki 2 vastausta. 1 vastaaja koki, että tuotteiden hintataso on sopiva. Myös vaihtoehto tuotteet ovat itsessään osallistavia sai 1 vastauksen.

Kuvio 7 Pesäpuun työvälineiden hyvät ominaisuudet

Vastaajia pyydettiin arvioimaan Pesäpuun tuotteiden huonoja puolia samaan tapaan kuin hyviä puolia. Kuviossa 8 kuvataan vastaajien kokemuksia tuotteiden huonoista puolista. 3 vastaajaa ei löytänyt valmiiksi määritellyistä vastausvaihtoehdoista kokemaansa negatiivista puolta, vaan he valitsivat vaihtoehdon muuta. 2 vaihtoehdon valinneista vastaajista ei osannut nimetä tuotteissa kokemaansa huonoa puolta, mikäli he olivat sellaisia kokeneet. 1 vastaaja puolestaan totesi, ettei ole kokenut tuotteiden käytössä negatiivisia ominaisuuksia.

Kuvio 8 Pesäpuun työvälineissä kehitettävät ominaisuudet

2 vastaajaa nimesivät tuotteiden huonoiksi ominaisuuksiksi liian korkean hintatason ja 1 vastaaja koki ongelmalliseksi, että lapset ja nuoret eivät pidä työvälineistä. 1 vastaajan mielestä työskentelyyn vaadittava aika ei kohtaa käytännön ajankäytön mahdollisuutta. 1 vastaajan mielestä tuotteiden ohjeistus on epäselvä. Sen sijaan kukaan vastaajista ei pitänyt tuotteita huonolaatuisina tai tuotevalikoimaa suppeana. Tuotteita ei pidetty asiakastyöhön sopimattomina, eikä niiden katsottu vastaavan huonosti lastensuojelun haasteisiin. Myöskään tuotteiden soveltamista käytännössä ei pidetty haastavana.

Vastaajia pyydettiin nimeämään, mikäli he ovat kokeneet jonkin työvälineen erityisen toimivaksi tai toimimattomaksi. 5 vastaajista ei ole kokenut mitään työvälinettä toista paremmaksi, mutta 1 vastaaja kertoi kokeneensa nallekortit toimivana apuna tunteiden sanoittamiseen. Kukaan 6 vastaajasta ei kokenut mitään käyttämistään tuotteista täysin toimimattomaksi.

Lopuksi vastaajilta pyydettiin suoraa palautetta tuotekehittelyä varten.

Tutkimuksessa kysyttiin, mikäli vastaajat kaipaisivat uusia työvälineitä erityisesti joidenkin haasteiden kanssa työskentelyyn. 5 vastaajista ei kaipaa uusia työvälineitä työskentelyn tueksi. 2 vastaaja kertoivat kaipaavansa uusia työvälineitä. Toinen vastaajista ei osannut eritellä, minkälaisien haasteiden tueksi kaipaisi lisää työvälineitä. Toinen vastaaja taas kertoi kaipaavansa nuorten ja nuorten aikuisten kanssa työskentelyyn tukea. Vain 1 vastaajista kirjoitti palautetta tai kehittämisideoita toivoen, että Pesäpuu järjestäisi koulutuspäiviä työvälineiden käyttöön liittyen.

8 Pohdinta

8.1 Kyselyn esitiedot ja vastaajamäärä

Kyselytutkimuksessa kysyttiin vastaajien taustatietoja, joiden pohjalta olisi voitu tehdä suuren vastaajajoukon kohdalla vertailuja vastaajien ikäryhmien, koulutustason sekä sukupuolien välillä. Kuitenkin kyselyn vastaajamäärä jäi alhaiseksi, eikä siksi voida suorittaa vertailua, joka antaisi tieteellisesti pitäviä vastauksia kyseisiä ryhmiä koskien. 7 vastauksen perusteella voidaan vertailla yksittäisten lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia. Alhaisen vastaajamäärän vuoksi on myös mahdotonta määrittellä, kuinka paljon Pesäpuun työvälineitä todellisuudessa käytetään, sillä tämän tutkimuksen perusteella ei voida tehdä luotettavia johtopäätöksiä todellisista käyttömääristä.

Kyselytutkimuksen haasteena pidetään sitä, että vastaajaprosentti jää alhaiseksi (Vilkkä 2017, Kysely lomakkeen valmistaminen). Kyselytutkimuksen vastausprosentti asettuu yleensä 20–60 % välille (Kyttä). Myös tässä tutkimuksessa vastaajamäärä jäi toivottua alhaisemmaksi. Mitkä tekijät ovat siis voineet vaikuttaa vastaajakatoon?

Internetkyselyissä ongelmaksi saattaa muodostua se, ettei kokonaisvaltaista luetteloa sähköpostiosoitteista ole olemassa (Otantamenetelmä on surveytutkimuksen kulmakivi 2009). Tässä tutkimuksessa kyselylinkki lähetettiin sähköpostitse eri lastensuojelupalvelunjohtajille. Nämä puolestaan pystyivät jakamaan sen alaisilleen. On mahdollista, että kaikki johtajat eivät ole jakaneet linkkiä, minkä vuoksi vastaajamäärä olisi saattanut olla suurempi, mikäli tutkimukseen olisi saatu suoraan kaikkien valittujen lastensuojelupalveluiden työntekijöiden sähköpostiosoitteet.

Sähköpostitse lähetettävä tutkimus ei myöskään välttämättä päädy vastaajan nähtävälle sähköpostiohjelman arkistoidessa viestin suoraan roskapostiin. Tämän lisäksi sähköposti toimii tietoliikenteenä lastensuojelupalveluiden ja muiden palveluiden välillä, minkä vuoksi johtajat saattavat saada päivittäin useita sähköposteja. Vaarana onkin se, että kyselytutkimus unohtuu kasautuvien sähköpostien alle tai jää kokonaan huomaamatta.

Vastaajakatoa selittävänä tekijänä voidaan myös pitää lastensuojelun työntekijöiden ajankäyttö. Lastensuojelun keskusliiton toteuttaman selvityksen (Sinko & Muuronen 2013, 18) mukaan vain 13 % ohjaajista ei joudu tekemään ylitöitä. Voidaankin siis ajatella, että ainakin sijaishuollon puolella vastaajakato on voinut johtua työntekijöiden työmäärästä. Työajalla ei ole yksinkertaisesti aikaa vastata kyselyihin.

Näiden asioiden lisäksi kyselyn vastausten pohjalta voidaan pohtia, mikäli kyselyn nimike sai potentiaalisilta vastaajilta vääränlaista huomiota. Kyselyn nimikkeenä oli Kysely Pesäpuu ry:n työvälineiden käytöstä lastensuojelussa. Osa linkin saaneista työntekijöistä on saattanut jättää vastaamatta, koska he ovat kokeneet, ettei heillä ole paljon kokemusta työvälineistä tai he eivät ole käyttäneet työvälineitä lainkaan. Kyselyssä 6 vastaajista oli käyttänyt Pesäpuun työvälineitä ja vain 1 vastaajista ei ollut. Voisiko siis olla, että vastaajat ovat todennäköisemmin avanneet kyselylinkin, mikäli näillä on ollut kokemuksia työvälineiden käytöstä?

8.2 Työvälineiden käyttö ikäryhmittäin

Pesäpuu ry ei ole tehnyt aikaisempaa tutkimusta siitä, mitä toiminnallisista työvälineitä käytetään tai kuinka paljon niitä käytetään. Aiheesta on tehty jonkin verran opinnäytetöitä esimerkiksi opinnäytetyössä Toiminnallisten työvälineiden käyttö lasten- ja nuorten koti Toivonniemessä (Ruusunen 2012) pyrittiin tuomaan työvälineitä yksikön työntekijöiden tietoisuuteen ja lisäämään niihin kohdistuvaa kiinnostusta. Keski-Suomen alueella ei ole kuitenkaan tehty tämän opinnäytetyön kaltaista selvitystä työvälineiden käytöstä. Tässä tutkimuksessa selvitettiin, millaisia Pesäpuun työvälineitä käytetään eniten. Tutkimuksessa olisi ollut mahdotonta selvittää kaikkien Pesäpuun lukuisten tuotteiden tarkkoja käyttömääriä, minkä vuoksi tutkimus tehtiin yleisemmällä tasolla.

Entä voidaanko ajatella, että välinetyöskentelytilanteissa toisena osapuolena olevien lasten ja nuorten ikä heijastuu siihen mitä työvälineitä käytetään? O'Reillyn ja Dolanin tutkimuksessa (2015) selvisi, että tutkimukseen osallistuneet työntekijät pitivät tärkeänä, että työskentelytilanteessa lapsen kanssa on saatavilla materiaaleja, jotka ovat lapsen ikä- ja kehitystason sekä kiinnostuksenkohteiden mukaisia. Lapsen kannalta onkin merkityksellistä, että käytettävät työvälineet ovat mielenkiintoisia ja samalla sellaisia, joiden avulla voidaan työstää lapsen haasteita lapselle ymmärrettävällä ja sopivalla tasolla. Tässä tutkimuksessa työntekijät työskentelivät sellaisten lasten kanssa, joiden ikä oli 4–17 vuotta ja joiden kanssa työskentelemiseen käytettiin erilaisia työvälineitä.

Alle kouluikäiset lapset

4–6-vuotiaat pystyvät muistelemaan menneitä tapahtumia, vaikka lasten käsitys ajasta saattaa olla vielä epäselvä. Yli 5-vuotiaat kykenevät pohtimaan abstraktejakin asioita ja nämä pystyvät hahmottamaan jo hieman paremmin leikin ja todellisuuden eron. (Lapsen kasvu ja kehitys 2017.) Saatujen vastausten pohjalta voidaankin päätellä, että tämän ikäryhmän kanssa käytetään kortteja ja tarroja

vuorovaikutuksen tukemiseen, osallisuuden lisäämiseen sekä ongelmien sanoittamiseen ja tunteiden työstämiseen.

Lapset ovat 3-vuotiaasta eteenpäin kiinnostuneita tarroista ja osaavat leikkiä niillä, kuten Therrell, Brown, Sutterby & Thornton (2002, 213) ilmaisevat. Tämän vuoksi voidaan tehdä johtopäätös, että alle kouluikäiset lapset ovat myös kiinnostuneita tarroista, minkä vuoksi ne ovat omiaan lisäämään lapsen motivaatiota haastaviin aiheisiin, kuten tunteiden työstämiseen. Myös lapsen osallisuus toiminnassa lisääntyy, kun lapsi on kiinnostunut työskentelemään aikuisen kanssa ja toiminta on luonteeltaan sellaista, että lapsi osaa ja pystyy osallistumaan siihen.

Lapsilähtöisyyden ja osallisuuden tunteen kannalta on myös keskeistä, että lasta tuetaan löytämään omia voimavarojaan ja vahvuuksiaan (Välivaara 2008, 81). Lasten ja aikuisten vuorovaikutus vahvistuu, kun lapselle puhutaan ymmärrettävillä termeillä ja keskustellaan lapsen ikä- ja kehitystason mukaisella tavalla.

Alle kouluikäisten lasten kanssa hyödynnetään myös kortteja työskentelyssä. Kuvakorttien vahvuus työskentelyssä perustuu siihen, että pääasiallisesti alle kouluikäiset lapset eivät osaa vielä lukea tai kirjoittaa, minkä vuoksi esimerkiksi haasteiden tai tunteiden kirjallinen ilmaisu ei onnistu. Kuvien avulla voidaan käsitellä asioita, joiden ymmärtäminen verbaalisesti tai kirjallisesti on vaikeaa (Kuvat kommunikoinnissa 2017). Työntekijän tehtäväksi jääkin siis tulkita korttien pohjalta lapsen tunteita ja sanoittaa lapselle ääneen symbolien merkitystä.

Kouluikäiset lapset

7–12-vuotiaiden lasten kanssa käytetään kortteja työskentelyssä. Kuten myös nuoremman ikäryhmän kanssa myös näiden lasten kanssa kortit auttavat keskustelemaan haastavista aiheista. Tällöin lasten ajattelu- sekä päättelykyky vahvistuvat hiljalleen ja lapsi osaa tehdä päätelmiä omien kokemustensa perusteella. Kouluikäiset lapset haluavat pohtia asioita aikuisen kanssa. (Lapsen kasvu ja kehitys

2017.) Tämän ikäisiä lapsia voidaankin siis osallistaa korteilla työskentelyyn entistä enemmän ja lapsen kanssa voidaan käydä läpi vaativampiakin teemoja.

6–8-vuotiaat ovat erityisesti leikkivälineiden käyttäjiä. Lapset leikkivät erilaisilla hahmoilla ja he tuovat leikkeihinsä perhe-teemoja (Therrell ym. 2012, 88). Kouluikäiset lapset saattavatkin olla kiinnostuneita leikkimään aikuisen erilaisilla leikkivälineillä aikuisen kanssa. Draaman keinot tarjoavat työskentelyssä mahdollisuuden ymmärtää omaa toimintaa. Draamassa toiminnan reflektointi liikkuu fiktiivisen todellisuuden sekä realistisen todellisuuden välillä (Honkakoski 2017, 132–136). Aikuisen tehtäväksi jää huolehtia, että lapsi on tietoinen siitä, mikä on totta ja mikä ei. Draaman keinoilla voidaan osallistaa lasta tilanteeseen ja tehdä tilanteesta lapselle miellyttävä ja lapsen tason mukainen vuorovaikutustilanne.

Työkirjojen, lomakkeiden ja tehtävien hyödyntäminen on kouluikäisten kanssa helpompaa kuin nuoremman ikäryhmän, sillä kouluikäiset lapset osaavat lukea ja tuottaa kirjallisia tuotoksia itsekin. 9–12-vuotiaiden lasten käytöksessä voi alkaa näkyä jo murrosikäisen piirteitä (Lapsen kasvu ja kehitys 2017). Tämän vuoksi lapset eivät ole välttämättä halukkaita työskentelemään leikkivälineillä, sillä kokevat ne liian lapsellisina. Toisaalta erilaiset tehtävät ovat koulumaailmasta tuttuja, joten 7-12-vuotiaat saattavat työkirjat ja lomakkeet tyysinä. Voidaan kuitenkin ehkä ajatella, että murrosikää lähestyvän lapsen kanssa ei ole mielekästä yrittää keskustella asioista leikin varjolla, vaan keskustella lapsen tasolla asioista. 9–12-vuotiaat lapset haluavatkin aikuisilta mahdollisimman rehellisiä vastauksia kysymyksiinsä (mt).

Nuoret

12–17-vuotiaiden nuorten kanssa työskennellään enimmäkseen korttien ja lomakkeiden avulla. Pyrkimyksenä työskentelyssä on lisätä nuoren osallisuuden tunnetta, lisätä vuorovaikutusta, sanoittaa ongelmia sekä työskennellä tunteiden parissa.

Kuten jo aiemmin todettu kortit ovat apuvälineenä tunnekeskustelussa. Murrosikäisen kanssa korttien hyödyntäminen vaatii nuoreta enemmän kuin aikuiselta. Nuori harjoittelee sietämään omia tuntemuksiaan sekä käsittelemään niitä. Tunteiden piirtäminen kuviksi voi olla nuorelle tapa tutustua omiin tunteisiin (Lapsen kasvu ja kehitys 2017). Osa nuorista saattaa kokea piirtämisen epämiellyttävänä, minkä vuoksi valmiit kuvakortit ovat toimiva apu tilanteessa.

Korttien avulla voidaan myös tarkastella nuoren elämäntarinaa ja tehtyjä valintoja (Mun stoori -kortit). Nuoret alkavat olla jo siinä iässä, että pystyvät tarkastelemaan itseään eri näkökulmista, mutta nuorten ajatusmaailma saattaa olla mustavalkoinen. Aikuisen tulee tarjota nuorelle erilaisia vaihtoehtoisia näkökulmia ja ajatusmalleja ja haastaa nuorta pohtimaan, millainen ihminen tämä haluaisi olla. (Lapsen kasvu ja kehitys 2017.) Nuorten kanssa voidaankin puhua asioista varsin suorasti työvälineitä hyödyntäen.

Lomakkeiden ja tehtävien täyttäminen onnistuu nuoren kanssa hyvin, sillä tämä pystyy jo itsenäisesti käymään ne läpi. Aikuisen kanssa voidaan käydä keskustelua nuoren vastausten pohjalta. Erityisesti eri kartastojen pohjalta voidaan osallistaa nuorta käymään keskustelua läheissuhteista (Verkostokartta). Osalle nuorista tämän tyyppiset tehtävät saattavat tuntua huomattavasti luonnollisemmalta kuin pelit ja kortit, sillä lomakkeet ja tehtävät ovat työvälineistä lähinnä aikuisten maailmaa ja niitä käytetään myös aikuisten kanssa työskentelyssä.

8.3 Onnistuneen työskentelykokemuksen vaatimukset

Eriksonin ja Arnkilin (2012, 37) tutkimuksen mukaan työvälineiden avulla työskentely edellyttää työntekijältä dialogista työtettä. Jotta työskentely lapsen tai nuoren kanssa etenisi lapsilähtöisesti, tulee työntekijän pystyä dialogiseen vuorovaikutukseen lapsen ja nuoren kanssa (Välivaara 2008, 81). Toimiva vuorovaikutus on lastensuojelun tukitoimien toimivuuden kannalta tärkeää (Välivaara 2004, 19).

Lastensuojelutyössä – ja lasten kanssa toimimisessa ylipäätään – korostuu usein, kuinka tärkeää on, että lapsi kuuntelee aikuisen asian. Aikuiselta saattaa helposti unohtua vuorovaikutuksen vastavuoroisuus. Aikuisen tulisi kuitenkin tiedostaa, että on yhtä tärkeää kuunnella mitä lapsella on sanottavana niin toiminnallisten työvälineiden avulla työskennellessä kuin muutenkin. Myös tässä tutkimuksessa vastaajat pitivät tärkeänä, että lapsen tarpeita kuullaan riittävästi työskentelyn aikana. Lastensuojelussa vuorovaikutus on keskeinen keino työskentelyssä niin lasten kuin perheidenkin kanssa. Lapsen tarpeita ja tunteita on työntekijän näkökulmasta helpompi havainnoida, kun työntekijä on vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. (Välivaara 2004, 19.)

Tutkimuksessa ilmeni myös, että lapsen tasavertaista kohtaamista pidetään merkittävänä tekijänä työskentelyn kannalta. Lapsen kohtaaminen liittyy olennaisesti toimivaan ja tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen (Lavikainen, Puustinen-Korhonen & Ruuskanen 2014, 15). Tasavertaisen kohtaamisen avulla voidaan muodostaa yhteisymmärrys ja toimia yhteistyössä paremmin. Mikä sitten tekee kohtaamisesta tasavertaisen? Lapsen tai nuoren kohtaaminen vaatii työntekijältä empatiaa, arvostusta ja inhimillisyyttä (mt, 15).

Myös työntekijän avoimuutta pidettiin toiminnan kannalta olennaisena seikkana. Ammattilaisen avoimuuden voidaan katsoa lisäävän lapsen tai nuoren osallisuutta prosessissa (Lastensuojelun arvot ja periaatteet). Onkin tärkeää, että työntekijä on valmis joustamaan työvälineiden käytön suhteen ja avoin lapsen tuottamille ajatuksille tilanteessa. Lasten ja nuorten kanssa tilanteita ei voida aina suunnitella etukäteen, vaan välillä toiminnan suunta muuttuu tilanteen mukaan. Toisaalta työntekijän tulee olla tilanteessa lapselle tai nuorelle avoin, jotta lapsi tai nuori uskaltaa itsekin ottaa vastaan vieraan tilanteen ja haluaa osallistua työskentelyyn.

Vastausten mukaan työvälineiden käyttö edellyttää työntekijöiltä työvälineiden tuntemusta. On selvää, että mikä tahansa tuotteen tai työvälineen käyttö on helpompaa, kun käyttäjä tuntee tuotteen. Tuotteen tuntemus ja näkemys tuotteen

hyödyistä ja käyttötarkoituksista taas auttaa soveltamaan tuotetta. Toiminnallisten työvälineiden kannalta tuotteiden tuntemus on merkittävää työntekijän itsevarmuuden kannalta. Työntekijä saattaa olla epävarma käyttäessään jotakin työvälineistä ensimmäistä kertaa, eikä työskentely ole tällöin välttämättä niin hedelmällistä. Kuitenkin työvälineen käyttömäärien lisääntyessä myös itsevarmuus kasvaa ja työvälineitä on helpompi soveltaa.

Kykyä soveltaa työvälineitä pidettiin myös työskentelyn kannalta olennaisena tekijänä. Pääasiallisesti työvälineet ja menetelmät ovat sovellettavissa eri lastensuojelutyön vaiheissa (Työmenetelmät ja – välineet). Myös tässä tutkimuksessa vastaajat pitivät työvälineitä toimivana lastensuojeluprosessin erivaiheissa ja eritasoisten haasteiden kanssa. Työvälineitä ja työmenetelmiä voidaan ylipäätään soveltaa omaan työskentelyyn sopivimmaksi muun muassa käytettävissä olevien resurssien mukaisesti (mt). Tutkimuksen vastaajat pitivätkin tärkeänä, että työvälineet ovat sovellettavissa käytettävissä olevan ajan ja resurssien puitteissa.

8.4 Työvälineiden kehittäminen

Tutkimuksen mukaan Pesäpuun työvälineitä pidetään pääsääntöisesti toimivina. Kehitettäviä ominaisuuksia työvälineissä ovat liian korkea hintataso ja lapset ja nuoret eivät pidä välineistä, ohjeistus on epäselvä ja työvälineiden käyttö ei ole aina lastensuojelun arjessa ajankäytöllisesti mahdollista.

Lastensuojelun työntekijöiden kokema ongelma toiminnallisten työvälineiden hinnoittelussa on Pesäpuu ry:n kannalta tärkeä näkökulma. Tuotteiden hinnoittelu on merkittävä tekijä yrityksen talouden kannalta. Asiakasryhmälle liian korkeaksi hinnoiteltu tuote johtaa yrityksen kannattavuusongelmiin, sillä yritys ei pysty kattamaan kustannuksiaan. Toisaalta yrityksen kannalta matala hintataso saattaa ajaa yrityksen kasvuongelmiin. (Koskelainen 2010.) Pesäpuun tulisi ehkä miettiä erilaisia vaihtoehtoja tuotteiden hinnoittelulle ja sitä, olisiko tuotteista mahdollisuus antaa alennuksia, mikäli ostaja on hankkimassa useamman kuin yhden tuotteen.

Tutkimuksessa eräs vastaaja koki ongelmallisena, että lapset ja nuoret eivät tunnu pitävän työvälineistä. Tutkimuksessa ei ilmene, mikäli vastaaja on kokenut, että suurin osa lapsista ei pidä työvälineistä vai onko kysymys yksittäisistä tapauksista. Mitä työvälineiden ominaisuuksia siis tulisi kehittää, jotta lapsi tai nuori saadaan innostumaan toiminnasta? Tulisiko Pesäpuun tehdä tuotteistaan entistäkin lapsiystävällisempiä? Kuitenkin tutkimuksen mukaan työvälineitä pidettiin pääsääntöisesti lapsiystävällisinä.

Kenties voidaan myös ajatella, että lasten kiinnostus työvälineitä kohtaan on lähtöisin aikuisesta. Aikuisen heittäytyminen yhteiseen leikkiin ja leikin tuomaan tunteeseen saa pienen, mutta myös vanhemman lapsen innostumaan toiminnasta (Söderlund). On mahdollista, että aikuisen innokkuus työvälineiden suhteen toimii Söderlundin esittämällä tavalla. Mikäli aikuinen vaikuttaa epävarmalta ja innottomalta välineiden suhteen voi lapsenkin olla haastavaa suhtautua välineisiin innokkaasti.

Toisaalta lasten kiinnostukseen vaikuttaa varmastikin myös se, millaisia välineitä työntekijä valitsee työskentelyyn. Nykyään yhä nuoremmat lapset kasvavat teknologian parissa ja saavat teknologiaa entistä helpommin käsiinsä, joten digitaalinen kulttuuri vaikuttaa aiempaa vahvemmin leikkitaitoihin (Gephart, 2-3). Tällä saattaa olla vaikutusta esimerkiksi siihen, että yhä nuoremmat lapset ovat kiinnostuneita modernista teknologiasta enemmän kuin leikkivälineistä.

Voidaanko ajatella, että toiminnallisina työvälineinä erityisesti leikkivälineet toimivat totuttua nuorempaan kohderyhmään, sillä kouluikäiset lapset kiinnostuvat helpommin teknologiasta? Tässä tutkimuksessa eräs vastaaja pohti myös sitä, mikäli työvälineet ovat ajan hermolla. Uskon, että tulevaisuudessa toiminnallisia työvälineitä voitaisiin kehittää enemmän modernin teknologian avulla, jotta ne olisivat kiinnostavampia lapsille ja nuorille. Toisaalta tarjoaisiko teknologian avulla työskentely samankaltaisia apua työskentelyyn, vai olisiko teknologia este vuorovaikutuksen muodostumiselle, kun työntekijä ja lapsi – tai nuori – molemmat kiinnittäisivät huomionsa teknologiaan todellisten haasteiden ääreltä?

Pesäpuun työvälineiden haasteena pidettiin myös epäselvää ohjeistusta. Puutteellinen tai huono ohjeistus on jaoteltu neljään tyyppiin: ohjeet puuttuvat, ohjeet puuttuvat suomeksi tai ruotsiksi, ohjeiden käännös on tuotteen käyttäjän kannalta vajavainen ja ohjeet ovat joko epätäydelliset tai epäselkeät (Tuotteiden käyttöohjeet ja turvallista käyttöä koskevat merkinnät 2016, 4). Kaikissa Pesäpuun työvälineissä tulee ohjeet tuotteen mukana, sen sijaan vain osassa tuotteissa on maininta siitä, että tuote tai ohjekirja on saatavilla ruotsiksi. Tämän lisäksi osa Pesäpuun työvälineistä on australialaisen St. Lukes Innovative Resources -yhtiön valmistamia, minkä vuoksi tuotteiden ohjeita on käännetty. Ehkäpä osa käännöksistä on jäänyt epäselväksi ja siksi tuotteiden käyttö saattaa olla haastavaa. Käännöksien vuoksi ohjeet ovat saattaneet jäädä myös epätäydellisiksi.

Viimeinen haaste, joka työvälineissä koettiin, oli ajankäyttö. Tämän haasteen valinnut työntekijä työskentelee sijaishuollon piirissä, lastensuojelulaitoksessa. Lastensuojelun keskusliiton ja Talentian tekemän selvityksen mukaan (Sinko & Muuronen 2013) sosiaalialan ammattilaisilla ei riitä aika kohdata asiakkaitaan. Ajankäytön ongelma ei siis välttämättä ole niinkään Pesäpuun tuotteissa itsessään vaan lastensuojelun palveluiden piirissä. Lastensuojelulain (L 417/2007, 59§) sijaishuollossa voi olla 7 lasta yhdessä asuinyksikössä 6 aikuista kohti. Sijaishuolto on pääasiallisesti vuorotyötä, minkä vuoksi kaikki ohjaajat eivät ole jatkuvasti töissä. Voidaankin siis ajatella, että työntekijöitä on paikalla 2 tai 3. Tällöin työntekijän voi olla vaikeaa irrottautua arjessa vain yhden lapsen kanssa työskentelyyn. Toisaalta ehkäpä Pesäpuu voisi pohtia uusien tuotteiden kohdalla sitä, kuinka tuotteista saisi mahdollisimman toimivia, niin että työskentely voitaisiin toteuttaa lyhemmissäkin ajassa.

Kyselyssä ei tullut ilmi millaisia uusia työvälineitä vastaajat kaipaivat työnsä tueksi, vaikka osa vastaajista niitä kaipasikin. Ehkäpä Pesäpuun toiminnallisten työvälineiden tulevaisuuden näkymät voisivat olla teknologiassa ja työvälineiden siirtäminen e-muotoon. Toisaalta teknologian lisääntyminen lasten ja nuorten arjessa on jo omiaan luomaan ongelmia, kun vapaa-aika käytetään teknologian parissa. Olemassa olevat

työvälineet koetaan jo hyvinä, mutta tulevaisuuden lastensuojelun kannalta on tärkeää, että myös työvälineet pystyvät vastaamaan aikansa haasteisiin.

8.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tulee pohtia tutkimuksesta saatujen vastausten ei-sattumanvaraisuutta ja mittaustulosten toistettavuutta (Vilka 2017, Määrällisen tutkimuksen arviointi). Tässä tutkimuksessa tutkijan ja vastaajien välillä ei ole yhteyttä, eikä vastaajien henkilöllisyys ole tutkijalla tiedossa. Mikäli vastaajat halusivat, he saattoivat jättää tietonsa kyselyn lopussa ja osallistua Pesäpuu ry:n tuotepalkintoarvontaan. Vastaajien jättämät henkilötiedot menivät käsiteltäväksi Pesäpuu ry:n työntekijälle, joka ei ole mukana opinnäytetyöprosessissa. Tutkimuksen vastaajajoukko on satunnaisotanta Keski-Suomen alueen lastensuojelupalveluista ja kyselytutkimus on mahdollista toistaa valitsemalla 26 sattumanvaraista lastensuojelupalvelua Keski-Suomen alueelta.

Kun tutkitaan kyselytutkimuksen pätevyyttä, tarkastellaan, miten vastaajat ovat ymmärtäneet tutkimuksen kysymykset, sillä tutkimuksen vastaukset voivat vääristyä, mikäli vastaajat eivät ole ajatelleet kysymyksiä samalla tavalla kuin tutkija (mt, Määrällisen tutkimuksen arviointi). Tässäkin tutkimuksessa voidaan pohtia sitä, mikäli tutkimuksen kysymykset ovat olleet vastaajille selkeitä. Kyselytutkimus testattiin kahdella henkilöllä, joiden palautteen mukaan kysymykset olivat ymmärrettäviä. Tämän tiedon pohjalta voitaisiin olettaa, että ainakin enemmistö kysymyksistä on ollut ymmärrettäviä vastaajille, mutta täysin varmaa vastausta ei voida saada. On nimittäin mahdotonta varmistaa, että kaikki vastaajat ovat ymmärtäneet kysymyksenasettelut samalla tavalla. Lisäksi on mahdotonta sanoa, mikäli kaikki vastaajat ovat vastanneet kyselyyn rehellisesti, ikä voi puolestaan vaikuttaa tutkimustuloksiin.

Tutkimuksen eettisyys edellyttää sitä, että tutkijan tulee toimia rehellisesti toisia tutkijoita kohtaan sekä kunnioittaa näiden saavutuksia. Eettisiin käytänteisiin myös

kuuluu, että tutkijat käyttävä tieteellisesti hyväksytyjä mittaustapoja tutkimuksessansa. (mt, Tutkimusetiikka.) Tässä opinnäytetyössä on pyritty rehellisyyteen niin muita tutkimuksia ja tutkijoita kohtaan kuin tutkimustulosten ilmoittamisessa ja analysoinnissakin. Mittaustuloksena on käytetty vastaajien anonymiteettia kunnioittavaa kyselytutkimusta.

9 Tutkimusprosessin pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä Pesäpuu ry:lle tietoa toiminnallisten työvälineiden käytöstä lastensuojelussa Keski-Suomen alueella. Tutkimuksessa ilmeni, että Pesäpuun työvälineitä käytetään jonkin verran lastensuojelutyössä. Erityisesti kortit sekä tehtävät ja lomakkeet olivat vastaajien käytössä. Tämän tutkimuksen perusteella ei kuitenkaan voida arvioida sitä, kuinka paljon näitä työvälineitä käytetään keskimääriin, vaan tulokset ovat ennemminkin yksittäisiä käyttökokemuksia.

Lastensuojelun työntekijät käyttävät työvälineitä pääsääntöisesti vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukemiseen sekä tunnetyöskentelyyn. Työvälineet toimivatkin hyvin näiden haasteiden työstämisessä, sillä työvälineiden avulla voidaan esittää haaste tai aihepiiri lapselle tai nuorelle ymmärrettävällä tasolla. Tulevaisuudessa Pesäpuun tulisikin keskittyä toiminnallisten työvälineiden kehittämiseen vielä laajemmalle ikäryhmälle, kuten aikuisille. Tämän lisäksi Pesäpuu ry:n on hyvä pohtia, kuinka vastata tulevien teknologiasukupolvien haasteisiin, ja varmistaa, että heidän tuottamansa työvälineet vastaavat ajankuvaa.

Opinnäytetyön tutkimus ei vastannut laajuudeltaan suunniteltua, vaan vastausten määrä jäi selkeästi alhaisemmaksi kuin oli ajateltu. Sen sijaan kaikki tieto, jota tutkimuksen avulla saatiin kerättyä, oli sekä opinnäytetyön että toimeksiantajan näkökulmasta uutta, ja Pesäpuu tulee varmasti hyödyntämään palautetta ja tulevaisuuden kehityshaasteita uusien tuotteiden kehittämisessä. Tämän vuoksi voidaan

sanoa, että tutkimus on onnistunut, sillä tutkimuksen avulla pystyttiin keräämään uutta tietoa, joka hyödyttää lastensuojelun alaa.

Tutkimuksen mahdollista jatkoa tai laajentamista ajatellen toiminnallisten työvälineiden käytön laajempi selvitys voisi tarjota hyödyllistä tietoa lastensuojelun alaa ajatellen. Tässä tutkimuksessa jätettiin jälkihuollon näkökulma kokonaan käsittelemättä, ja se puolestaan voisi tuoda uusia näkökulmia ja kokemuksia toiminnallisten työvälineiden käyttöön. Tämän lisäksi tutkimus voitaisiin toteuttaa laajemmalle kohderyhmälle kuin tässä tutkimuksessa, jolloin myös vastaajamäärä olisi suurempi ja tätä kautta tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys vahvistuisivat.

Lähteet

Aalto, J. 2012. Turvataitoja nuorille: Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos: opas 21. Viitattu 19.1.2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90817/Opas_21%20verkko.pdf?sequence=1

Ammatillinen perhehoito. N.d. Ammatillisten perhekotien liitto - APKL ry. Viitattu 18.10.2017. <https://www.apkl.fi/9023>

Ammatilliset perhekodit. N.d. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 14.4.2017. <https://www.thl.fi/en/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/ammattilliset-perhekodit>

Bardy, M. & Heino, T. 2013. Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin: paniikista toivoon ja näköalat auki. Julkaisussa: Lastensuojelun ytimissä. Toim. Bardy, M. Tampere: Juvenes Print. 4. painos. 13–47.

Dialoginen vuorovaikutus. 2017. Viitattu 19.1.2018. <http://www.aretai.org/hallinta/wp-content/uploads/2017/02/dialoginen-vuorovaikutus-lukunayte.pdf>

Dialogisuus ammattilaisen ja perheen välillä. N.d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 19.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon-tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/dialogisuus-ammattilaisen-ja-perheen-valilla>

Elinvoimaiset järjestöt. N.d. Soste. Viitattu 5.9.2017. <https://www.soste.fi/etusivu.html>

Eri toimijoiden vastuunjako. 2017. Jyväskylä. Viitattu 11.4.2017. <http://www.jyvaskyla.fi/sote/asiakkaan-oikeudet/valvonta/vastuut>

Erikson, E. & Arnkil, T. 2012. Huoli puheeksi: Opas varhaisista dialogeista. Stakes: Oppaita 60. Tampere Juvenes Print. 8. Painos. Viitattu 25.9.2017. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence

Eväitä työhön ja kohtaamisiin!. 2010. Viitattu 5.9.2017. <http://www.pesapuu.fi/evaskori/>

Gephart, S. N.d. Traditional Toys in the Age of Digital Technology: Applying Symbolic Interactionism to Children at Play. Viitattu 16.1.2018. [https://www.csustan.edu/sites/default/files/groups/University%20Honors%20Program/Journals/traditional toys in the age of digital technology applying symbolic interactionism to children at play s. gephart 0.pdf](https://www.csustan.edu/sites/default/files/groups/University%20Honors%20Program/Journals/traditional%20toys%20in%20the%20age%20of%20digital%20technology%20applying%20symbolic%20interactionism%20to%20children%20at%20play%20s.%20gephart%200.pdf)

- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell. 18. painos.
- Honkakoski, A. 2017. Taiteen ja sosiaalisen työn rajalla. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Hansaprint: Turenki.
- Hotari, K., Oranen, M. & Pösö, T. 2013. Lapset lastensuojelun osallisina. Julkaisussa: Lastensuojelun ytimissä. Toim. Bardy, M. Tampere: Juvenes Print. 4. painos. 149–164.
- Hurtig, J. 2006. Lasten tieto lastensuojelutyön haasteena. Julkaisussa: Lapset ja sosiaalityö – Kohtaamisia ja menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Toim. Forsberg, H., Ritala-Koskinen, A. & Törrönen, M. Juva: Bookwell. 167–193.
- Jämsen, A. & Pyykkönen, A. 2014. Osallisuuden jäljillä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Saarijärvi: Saarijärvi offset. Viitattu 12.4.2017.
<http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/oSallisuuden-jaljilla-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>
- Järjestöjen toiminta hyvinvointialalla. N.d. Viitattu 5.9.2017.
<https://hyvinvointiala.fi/meista/tata-on-hyvinvointiala/toimialat/jarjestotoiminta/>
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi – Perhetyön arkea. Porvoo: Bookwell. 2. Painos.
- Kaikko, K. & Friis, L. 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Julkaisussa: Lastensuojelun ytimissä. Toim. Bardy, M. Tampere: Juvenes Print. 4. painos. 108–120.
- Kananoja, A., Lavikainen, M. & Oranen, M. 2013. Toimiva lastensuojelu - selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19. Viitattu 21.10.2017.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74483/Toimiva%20lasten%20suojelu%20loppuraportti_final_19062013.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Koivunen, P. 2017. Hyvä päivähoito – Työkaluja sujuvaan arkeen. 2. painos. PS-Kustannus: Jyväskylä. E-kirja.
- Koskelainen, T. 2010. Tuotteen hinnoittelu. Viitattu 15.1.2018. <http://myy.haaga-helia.fi/~tiina.koskelainen/tuotteistaminen/tuotteistus%28tuotokuvaus%29/hinta.php>
- Kuittu, U. 2017. Sosiaalipalvelut. Viitattu 18.10.2017.
http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/92352_sosiaalipalveluiden_toiminnan_esittely_ulla_kuittu_14082017.pdf
- Kuvat kommunikoinnissa. 2017. Papunet. Viitattu 18.1.2018.
<http://papunet.net/tietoa/kuvat-kommunikoinnissa>

Kyttä, M. N.d. Kyselylomake. Viitattu 19.1.2017. http://maa.aalto.fi/fi/midcom-serveattachementguid-1e4c412ed7fda28c41211e4a9f76d5ade012ed92ed9/4_kyselylomake.pdf

Kärkkäinen, K. 2017. Vahvista lasta. Kustannus Oy Duodecim: Helsinki. Lukulaitteella luettava e-kirja.

Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. 2017. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 25.9.2017. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-vanhemman-varhainen-vuorovaikutus/>

Lapsen kasvu ja kehitys. 2017. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 18.1.2018. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/>

Lapsen osallisuus. 2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 24.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

Lasten kohtaaminen palveluissa. 2017 Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 19.1.2018. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/muilla-ammattilaisille/lasten-kohtaaminen-palveluissa/>

Lasten osallisuus. 2016. Pelastakaa Lapset ry. Viitattu 9.11.2017. <https://www.pelastakaalapset.fi/lapsen-oikeudet/lasten-osallisuus/>

Lastenkoti, nuorisokoti. N.d. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 19.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti>

Lastensuojelu. 2017. Kuntaliitto. Viitattu 5.9.2017. <https://www.kuntaliitto.fi/asiantuntijapalvelut/sosiaali-ja-terveysasiat/lastensuojelu>
Lastensuojelu. N.d. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 12.4.2017. <http://stm.fi/lastensuojelu>

Lastensuojelu. N.d. Viitattu 5.9.2017. <http://stm.fi/lastensuojelu>

Lastensuojelujärjestöjä. 2017. Viitattu 5.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/toimijat/lastensuojelujarjestoja>

Lastensuojelulaitokset. N.d. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 19.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 11.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L3>

Lastensuojelun arvot ja periaatteet. N.d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 18.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>

Lavikainen, M., Puustinen-Korhonen, A. & Ruuskanen, K. 2014. Lastensuojelun laatusuositus. Viitattu 12.12.2017. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70275/URN_ISBN_978-952-00-3488-7.pdf?sequence=1

Lupaus Lapselle®. 2010. Viitattu 5.9.2017. <http://www.pesapuu.fi/toiminta/>

Malviniemi, M. 2017. Valvira ja lastensuojelun valvonta. Viitattu 5.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-valvonta/valvira-ja-lastensuojelun-valvonta>

Mattila, K. 2017. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-Kustannus. 2. painos. E-kirja.

Meidän perheen tunnetaidot. N.d. Neuvokas perhe. Viitattu 19.1.2018. <https://neuvokasperhe.fi/meidan-perheen-tunnetaidot>

Mun stoori –kortit. N.d. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 18.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/pesapuu-ry-lapsilahtoisien-tyoskentelyn-valineet/mun-stoori-kortit>

Niemelä, H. 2005. Lapsikeskeinen sijaishuolto: Mitä tekisin, jos tämä olisi oma lapseni?. Teoksessa Oljista, risuista vai tiilestä?. Toim. Laaksonen, S. & Kemppainen, M. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino. 57–78.

O'Reilly, L. & Dolan, P. 2015. The Voice of the Child in Social Work Assessments: Age-Appropriate Communication with Children. Viitattu 20.10.2017. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4985736/#__ffn__sectitle

Otantamenetelmä on surveytutkimuksen kulmakivi. 2009. Tilastokeskus. Viitattu 17.1.2018. http://www.stat.fi/artikkelit/2009/art_2009-12-14_003.html

Parviainen, M. 2007. Luovasti siltaa sisimpään. Julkaisussa: Näe minut - kuule minua: kokemuksia ryhmistä. Socca: Julkaisusarja nro 11. Helsinki: Yliopistopaino. 189–221.

Perhetyö. N.d. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 19.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

Pesäpuu - Strategia 2017–2019. N.d. Pesäpuu ry.

Pesäpuu ry. 2010. Viitattu 24.9.2017. <http://www.pesapuu.fi/>

Pesäpuun tuotteet. 2016. Pesäpuu ry. Viitattu 27.9.2017.

http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/materiaalit/pesapuu_tuote_esite.pdf

Ruusunen, J. 2012. Toiminnallisten työvälineiden käyttö lasten- ja nuorten koti Toivonniemessä. Opinnäytetyö, alempi AMK. Satakunnan ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 17.1.2018.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45671/janni_ruusunen.pdf?sequence=1

Sijaishuolto. N.d. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 19.1.2018.

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>

Sijaishuoltopaikan valinta. N.d. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 19.1.2018.

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltopaikan-valinta>

Sinko, P. & Muuronen, K. 2013. Olisiko jo tekojen aika - Lastensuojelun asiakastyössä toimivien näkemyksiä lastensuojelun nykytilasta. Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 17.1.2018. https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Olisiko_jo_tekojen_aika.pdf

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 19.1.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp451800720>

Söderlund, S. N.d. Lapsi oppii leikkiessään. Viitattu 15.1.2018.

https://www.oppijailo.fi/lapsi_oppii_leikkiessaan

Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. 2010. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 51. Tampere: Juvenes Print.

Therrell, J., Brown, P., Sutterby, J. & Thornton, C. 2002. Age determination guidelinesA: Relating Children's Ages To Toy Characteristics and Play Behavior. U.S. Consumer Product Safety Commission. Viitattu 19.1.2018.

https://www.cpsc.gov/s3fs-public/pdfs/blk_media_adg.pdf

Tunnetaitojen perusteet. N.d. Mielenterveysseura. Viitattu 19.1.2018.

<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaidot/tunnetaitojen-perusteet>

Tuotteiden käyttöohjeet ja turvallista käyttöä koskevat merkinnät. 2016. Turvallisuus ja kemikaalivirasto. Viitattu 16.1.2018.

http://www.tukes.fi/Tiedostot/julkaisut/Tuotteiden_kaytto-ohjeet_opas.pdf

Työmenetelmät ja – välineet. N.d. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu

18.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet>

Työmenetelmät ja -välineet. 2017. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 18.10.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet>

Työvälineet ikäryhmittäin - apukysymyksiä ja esimerkkejä. N.d. Socca. Viitattu 20.10.2017. http://www.socca.fi/kehittaminen/lastensuojelu/tyokalupakki/valineiden_kaytto_ika_ryhmittain

Verkostokartta. N.d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.. Viitattu 18.1.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/verkostokartta>

Vilkkä, H. 2017. Tutki ja kehitä. 4.painos. PS-kustannus: Jyväskylä. Lukulaitteella luettava e-kirja.

Välivaara, C. 2004. Sijoitettu lapsi tunnepyörässä - Menetelmiä ja välineitä lapsilähtöiseen lastensuojeluun. Pesäpuu ry: Raportti 1/2004.

Välivaara, C. 2008. Lapsilähtöisiä vuorovaikutuksen välineitä. Julkaisussa: Menetyksistä mahdollisuuksiin - Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Toim. Ketola, J. PS-Kustannus. Juva: Bookwell.

Yksityiset sosiaalipalvelut. 2017. Aluehallintavirasto. Viitattu 12.4.2017. <https://www.avi.fi/web/avi/yksityiset-sosiaalipalvelut#.WO3XXYjyIU>

Liitteet

Liite 1 Kyselytutkimus

Kysely Pesäpuu ry:n työvälineiden käytöstä lastensuojelussa

Vastajan taustatiedot

1. Ammattinimike *

2. Tutkinto *

Toinen asteen tutkinto

Alempi korkeakoulututkinto

Ylempi korkeakoulututkinto

3. Sukupuoli *

Nainen

Mies

4. Ikä *

18-29 vuotta

30-40 vuotta

41-50 vuotta

51-63 vuotta

yli 63 vuotta

5. Työvuosien määrä lastensuojelussa/perhetyössä *

6. Työskentelen pääsääntöisesti *

- Ensikodissa
- Jälkihuollossa
- Lastenkodissa
- Nuorisokodissa
- Perhehoidossa
- Perhekodissa
- Perhetyössä
- Tukihenkilönä
- Turvakodissa

- Muualla,
missä?

7. Onko työpaikallasi Pesäpuun työvälineitä? *

- Kyllä
- Ei
- En tiedä kenen tuottamia välineet ovat

8. Oletko käyttänyt Pesäpuun työvälineitä työskennellessäsi lasten ja nuorten kanssa? *

- Kyllä
- En
- En tiedä kenen tuottamia välineet ovat

9. Miksi et käytä Pesäpuun työvälineitä? *

Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

- Työvälineiden puute työpaikalla
- Työvälineiden toimimattomuus
- Lapsen tai nuoren ongelmat
- Lapsen tai nuoren ikä
- Lapsen tai nuoren kehitystaso
- Lasta tai nuorta ei kiinnosta käyttää välineitä
- En ole itse kiinnostunut välineiden käytöstä
- Muut syyt, mitkä?

10. Mitä seuraavista Pesäpuun työvälineistä olet käyttänyt työskentelyn tukena? *

Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon.

- Pelit, leikkivälineet
- Kortit
- Tarrat
- Työkirjat
- Oppaat
- DVD:t
- Lomakkeet ja tehtävät
- Jotain muuta, mitä?

11. Kuinka usein käytät Pesäpuun työvälineitä? *

Mikäli määrät vaihtelevat, arvioi keskimääräistä käyttöä

- Päivittäin
- Muutamia kertoja viikossa
- Muutamia kertoja kuussa
- Muutamia kertoja vuodessa
- Harvemmin

- Olen käyttänyt aiemmin, mutta nykyisin en käytä

12. Minkäläisten lasten ja nuorten kasvatuksen tai ohjauksen tukena olet käyttänyt Pesäpuun työvälineitä? *

Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

- 0-3-vuotiaat
- 4-6-vuotiaat
- 7-12-vuotiaat
- 13-17-vuotiaat
- En käytä työvälineitä edellä mainittujen ikäryhmien kanssa

13. Millaisissa tilanteissa olet käyttänyt Pesäpuun työvälineitä? *

Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

- Yksilötyöskentelyssä
- Ryhmätyöskentelyssä
- Muu tilanne, mikä?

14. Mitkä seikat vaikuttavat Pesäpuun välineiden käyttöön lapsen tai nuoren kanssa? *

Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

- Lapsen tai nuoren ikä
- Lapsen tai nuoren kehitystaso
- Lapsen tai nuoren ongelmat
- Asiakassuhteen kesto: työskentely on vasta aloitettu
- Asiakassuhteen kesto: työskentely on jatkunut pidempään
- Lapsen tai nuoren kiinnostus välineisiin
- Oma kiinnostus välineisiin
- Muut syyt, mitkä?

15. Mikä vaikuttaa päätökseesi olla käyttämättä Pesäpuun työvälineitä? *

Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

- Työvälineiden puute työpaikalla
- Työvälineiden toimimattomuus
- Lapsen tai nuoren ongelmat
- Lapsen tai nuoren ikä
- Lapsen tai nuoren kehitystaso
- Lasta tai nuorta ei kiinnosta käyttää välineitä
- En ole itse kiinnostunut välineiden käytöstä
- Muut syyt, mitkä?

16. Mihin tarkoitukseen käytät Pesäpuun työvälineitä työskennellessäsi? *

Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

- Vuorovaikutuksen tukemiseen
- Lapsen tai nuoren osallisuuden tunteen lisääminen
- Tunnetyöskentelyyn

 Ongelmien sanoittamiseen Muuhun, mihin?

17. Soveltuvatko Pesäpuun työvälineet parhaiten työskentelyyn lapsen tai nuoren kanssa, jolla on...? *

- Lieviä haasteita
- Merkittäviä haasteita
- Soveltuvat molempiin yhtä hyvin
- Eivät sovellu kumpaankaan

18. Soveltuvatko Pesäpuun työvälineet parhaiten työskentelyyn, kun...? *

- Työskentely lapsen tai nuoren kanssa on alussa
- Työskentely lapsen tai nuoren kanssa on keskivaiheilla
- Työskentely lapsen tai nuoren kanssa on päättymässä
- Soveltuvat kaikkiin yhtä hyvin
- Eivät sovellu mihinkään

19. Millaisia taitoja työntekijältä vaaditaan tilanteissa, joissa käytetään toiminnallisia työvälineitä? *

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Välineiden tuntemusta
- Välineiden käytön hallintaa
- Kyky soveltaa välineitä
- Lapsen tarpeiden kuulemisesta
- Lapsen tasavertaista kohtaamista
- Dialogia lapsen kanssa
- Läsnäoloa
- Avolmuutta
- Resursseja
- Aikaa
- Muuta, mitä?

20. Miksi koet Pesäpuun työvälineet työsi kannalta tärkeänä apuvälineenä? Miksi et? *

↑↓

21. Mitä hyviä puolia Pesäpuun työvälineissä on? *

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Selkeät ohjeet
- Lapsiystävällisyys
- Lapset ja nuoret pitävät tuotteista
- Sopiva hintataso

- Korkea laatutaso
- Helposti sovellettavissa käytännön työhön
- Vastaavat lastensuojeluasiakkaiden haasteisiin
- Tuotteiden osallistavuus
- Monipuolinen tuotevalikoima
- Käyttöaika soveltuu käytännön työhön
- Muuta, mitä?

22. Mitä huonoja puolia Pesäpuun työvälineissä mielestäsi on? *

Voit valita useamman vaihtoehdon

- Epäselvä ohjeistus
- Asiakastyöhön sopimattomia
- Lapset ja nuoret eivät pidä työvälineistä
- Liian korkea hinta
- Huono laatu
- Huonosti sovellettavissa käytännön työhön
- Eivät vastaa lastensuojeluasiakkaiden haasteisiin
- Tuotteet eivät ole lasta osallistavia
- Suppea tuotevalikoima
- Käyttöaika ei sovellu käytännön työhön
- Muuta, mitä?

23. Oletko kokenut jonkin Pesäpuun välineen erityisen toimivaksi? *

- Kyllä, minkä tuotteen ja miksi?
- En

24. Oletko kokenut jonkin Pesäpuun välineen toimimattomaksi? *

- Kyllä, minkä tuotteen ja miksi?
- En

25. Kaipaisitko Pesäpuulta uusia työvälineitä työskentelyn tueksi? *

- Kyllä, minkälaisia välineitä ja minkälaisen haasteiden tueksi?
- En

26. Multa kehittämissideoita tai palautetta

0% valmiina

Liite 2 Litteroitu kyselytutkimuksen pohja

Vastaajan taustatiedot

1. Ammattinimike *

Johtaja (1)

Kasvatusjohtaja (1)

Yksikönjohtaja (1)

Perhekotivanhempi (1)

Perhekotiyrittäjä (1)

Perhetyöntekijä (1)

Sosionomi (1)

2. Tutkinto

Toisen asteen tutkinto (0)

Alempi korkeakoulututkinto (6)

Ylempi korkeakoulututkinto (1)

3. Sukupuoli *

Nainen (5)

Mies (2)

4. Ikä *

18–29 vuotta (1)

30–40 vuotta (1)

41–50 vuotta (5)

51–63 vuotta (0)

yli 63 vuotta (0)

5. Työvuosien määrä lastensuojelussa/perhetyössä *

13 (2 kpl)

17

20

16

12

2

6. Työskentelen pääsääntöisesti *

Ensikodissa (0)

Jälkihuollossa (0)

Lastenkodissa (1)

Nuorisokodissa (2)

Perhehoidossa (0)

Perhekodissa (2)

Perhetyössä (1)

Tukihenkilönä (0)

Turvakodissa (0)

Muualla, missä? (1) Lastensuojeluyksikkö

7. Onko työpaikallasi Pesäpuun työvälineitä?

Kyllä (5)

Ei (2)

En tiedä kenen tuottamia välineet ovat (0)

8. Oletko käyttänyt Pesäpuun työvälineitä työskennellessäsi lasten ja nuorten kanssa? *

Kyllä (6)

En (1)

En tiedä kenen tuottamia välineet ovat (0)

9. Miksi et käytä Pesäpuun työvälineitä? *Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

Työvälineiden puute työpaikalla (0)

Työvälineiden toimimattomuus (0)

Lapsen tai nuoren ongelmat (0)

Lapsen tai nuoren ikä (0)

Lapsen tai nuoren kehitystaso (0)

Lasta tai nuorta ei kiinnosta käyttää välineitä (0)

En ole itse kiinnostunut välineiden käytöstä (1)

Muut syyt, mitkä? (0)

10. Mitä seuraavista Pesäpuun työvälineistä olet käyttänyt työskentelyn tukena? * Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

Pelit, leikkivälineet (1)

Kortit (6)

Tarrat (1)

Työkirjat (1)

Oppaat (0)

DVD:t (0)

Lomakkeet ja tehtävät (3)

Jotain muuta, mitä? (0)

11. Kuinka usein käytät Pesäpuun työvälineitä? * Mikäli määrät vaihtelevat, arvioi keskimääräistä käyttöä

Päivittäin (0)

Muutamia kertoja viikossa (1)

Muutamia kertoja kuussa (1)

Muutamia kertoja vuodessa (2)

Harvemmin (2)

Olen käyttänyt aiemmin, mutta nykyisin en käytä (0)

12. Minkäikäisten lasten ja nuorten kasvatuksen tai ohjauksen tukena olet käyttänyt Pesäpuun työvälineitä? * Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

0–3-vuotiaat (0)

4–6-vuotiaat (2)

7–12-vuotiaat (5)

13–17-vuotiaat (5)

En käytä työvälineitä edellä mainittujen ikäryhmien kanssa (0)

13. Millaisissa tilanteissa olet käyttänyt Pesäpuun työvälineitä? * Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

Yksilötyöskentelyssä (6)

Ryhmätyöskentelyssä (3)

Muu tilanne, mikä? (0)

14. Mitkä seikat vaikuttavat Pesäpuun välineiden käyttöön lapsen tai nuoren kanssa? * Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

Lapsen tai nuoren ikä (4)

Lapsen tai nuoren kehitystaso (3)

Lapsen tai nuoren ongelmat (2)

Asiakassuhteen kesto: työskentely on vasta aloitettu (1)

Asiakassuhteen kesto: työskentely on jatkunut pidempään (0)

Lapsen tai nuoren kiinnostus välineisiin (2)

Oma kiinnostus välineisiin (1)

Muut syyt, mitkä? (0)

15. Mikä vaikuttaa päätökseesi olla käyttämättä Pesäpuun työvälineitä? * Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

Työvälineiden puute työpaikalla (2)

Työvälineiden toimimattomuus (0)

Lapsen tai nuoren ongelmat (2)

Lapsen tai nuoren ikä (1)

Lapsen tai nuoren kehitystaso (1)

Lasta tai nuorta ei kiinnosta käyttää välineitä (4)

En ole itse kiinnostunut välineiden käytöstä (1)

Muut syyt, mitkä? (0)

16. Mihin tarkoitukseen käytät Pesäpuun työvälineitä työskennellessäsi? * Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon

Vuorovaikutuksen tukemiseen (6)

Lapsen tai nuoren osallisuuden tunteen lisääminen (5)

Tunnetyöskentelyyn (3)

Ongelmien sanoittamiseen (4)

Muuhun, mihin?(0)

17. Soveltuvatko Pesäpuun työvälineet parhaiten työskentelyyn lapsen tai nuoren kanssa, jolla on...? *

Lieviä haasteita (1)

Merkittäviä haasteita (0)

Soveltuvat molempiin yhtä hyvin (5)

Eivät sovellu kumpaankaan (0)

18. Soveltuvatko Pesäpuun työvälineet parhaiten työskentelyyn, kun...? *

Työskentely lapsen tai nuoren kanssa on alussa (0)

Työskentely lapsen tai nuoren kanssa on keskivaiheilla (1)

Työskentely lapsen tai nuoren kanssa on päättymässä (0)

Soveltuvat kaikkiin yhtä hyvin (5)

Eivät sovellu mihinkään (0)

19. Millaisia taitoja työntekijältä vaaditaan tilanteissa, joissa käytetään toiminnallisia työvälineitä? * Voit valita useamman vaihtoehdon

Välineiden tuntemusta (4)

Välineiden käytön hallinta (3)

Kyky soveltaa välineitä (5)

Lapsen tarpeiden kuulemisesta (5)

Lapsen tasavertaista kohtaamista (4)

Dialogia lapsen kanssa (6)

Läsnäoloa (6)

Avoimuutta (4)

Resursseja (1)

Aikaa (4)

Muuta, mitä? (0)

20. Miksi koet Pesäpuun työvälineet työsi kannalta tärkeänä apuvälineenä? Miksi et?*

”hyvä tuki ja työväline muiden työtapojen lisäksi, auttaa saamaan uusia näkökulmia asioihin.

Välineiden kautta voi saada useimmin enemmän irti keskusteluista ja tilanteista.”

”Riippuu tapauksesta, toisille sopii, toisille ei”

”Onko ne ajantasalla/päivitetty/tämänhetken haasteisiin?”

” hyvä apuväline”

” Ne auttavat lasta”

” Työvälineiden avulla lapsen on usein helpompaa sanoittaa tunteitaan ja kokemuksiaan.

Erityisesti nuorten kanssa tuntuu tönköltä vain istua pöydän ääreen juttelemaan.”

21. Mitä hyviä puolia Pesäpuun työvälineissä on? * Voit valita useamman vaihtoehdon

Selkeät ohjeet (2)

Lapsiystävällisyys (3)

Lapset ja nuoret pitävät tuotteista (3)

Sopiva hintataso (1)

Korkea laatutaso (2)

Helposti sovellettavissa käytännön työhön (4)

Vastaavat lastensuojeluasiakkaiden haasteisiin (4)

Tuotteiden osallistavuus (1)

Monipuolinen tuotevalikoima (2)

Käyttöaika soveltuu käytännön työhön (2)

Muuta, mitä? (0)

22. Mitä huonoja puolia Pesäpuun työvälineissä mielestäsi on? * Voit valita useamman vaihtoehdon

Epäselvä ohjeistus (1)

Asiakastyöhön sopimattomia (0)

Lapset ja nuoret eivät pidä työvälineistä (1)

Liian korkea hinta (2)

Huono laatu (0)

Huonosti sovellettavissa käytännön työhön (0)

Eivät vastaa lastensuojeluasiakkaiden haasteisiin (0)

Tuotteet eivät ole lasta osallistavia (0)

Suppea tuotevalikoima (0)

Käyttöaika ei sovellu käytännön työhön (1)

Muuta, mitä?(3)

”En osaa sanoa” (2)

”Ei ole moitittavaa”

23. Oletko kokenut jonkin Pesäpuun välineen erityisen toimivaksi? *

Kyllä, minkä tuotteen ja miksi? (1) ” nallekortit, hyvä sanoittaja tunteille”

En (5)

24. Oletko kokenut jonkin Pesäpuun välineen toimimattomaksi? *

Kyllä, minkä tuotteen ja miksi? (0)

En (6)

25. Kaipaisitko Pesäpuulta uusia työvälineitä työskentelyn tueksi? *

Kyllä, minkälaisia välineitä ja minkälaiden haasteiden tueksi? (2)

” nuorten ja nuorten aikuisten kanssa työskentelyyn”, ” En osaa sanoa”

En (5)

26. Muita kehittämissideoita tai palautetta

”Koulutuspäiviä työvälineidenne käyttöön”